

קונטאס

השתמשות בפרידזשידער בשבת

בהלכה ובמציאות

בירור ארוך ומקיף ענין
עלעקטעריק בכלל ודיני
פתיחת פרידזשעדער'ס
בפרט, ובמיוחד החדשים
שנתחדשו לאחרונה

כל זה נתברר ונתלבן בין
כותלי בי מדרשא

**מבצר הכוללים
קרית יואל**

מתוך שיעורו של
הרה"ג ר'

שבתי הכהן קאהן

שליט"א

ראה"כ מדרש להוראה

יו"ל ע"י

**מערכת בית ועד לחכמים שע"י
מבצר הכוללים קרית יואל**

כל הזכויות שמורות

להערות והארות יכולים לפנות אל המערכת

845-783-9060 #6

845-781-7213 פקס

ks.kolelim@gmail.com אימעיל

תוכן הענינים

י שרשי מלאכות מחשבת.....

דיני דבר שאינו מתכוין ופסיק רישא | מקור הדין בדאורייתא ובדרבנן | ספק פסיק רישא בדאורייתא | ספק פסיק רישא באיסור דרבנן | קרוב לפסיק רישא | דיני גרמא בשבת | שיטת הרא"ש - גרמא במלאכת המשכן | שיטת אבן העזר - גרמא במתכוין | גרמא במלאכת הבערה | גרמא במתכוין לדינא | גרמא כשאינן מתכוין לכך | דוקא בכח שני | גרמא שאינו מצוי שיכוין | גרמא בנר ומדורה שאחורי הדלת | האבן העזר מתיר גרמא באינו מתכוין לכך | גרם כיבוי באינו מתכוין לכבות | אורחיה (סיסטע"ם) לא חשוב כמתכוין | הסרת מונע חשוב מעשה בכח ראשון | גדר כח שני | כח כוחו | העולה מכל זה

כג הטעכנאלאג"ע בהלכות שבת.....

אור של לעקטערייק | נר אינקאנדעסענ"ט | נר פלארעסענ"ט | נר על. אי. די. | הבערת מאשינע"ן, מאטאר וכי' | מוליד דבר חדש | הוספת כח עלעקטעריי | פסיק רישא באיסור מוליד | שיטת החזון איש בכלי עלעקטערייק | כלי עלעקטערייק שיש בהן ניצוצי אש | כליון עצים, או ריבוי האש | כח המאטאר | מאטאר של פרידזשידע"ר ועירקאנדישע"ן (קאמפרעסע"ר) | ניצוץ הנתהוה בשעת חיבור וניתוק חוטי עלעקטערייק | כלי הטעכנאלאגיע לגבי מלאכת כותב ורושם | כותב ורושם | טעלעגראף | פאנעגראף - רעקארד פלעיע"ר (כלי להקלטת הקול) | טעלעגראפא"ן - טעי"פ רעקארדע"ר | כתיבה בקאמפיוטע"ר של המקרר | דיספלעי

לז הפרידזשידע"ר כהלכה.....

מעניאל טערמעסטא"ט | אין בהבערת הקאמפרעסע"ר שום איסור תורה | כח ראשון - כח שני | כח כחו | פריזערס הנמצא בהם דיפראסטע"ר | קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט | הקאמפיוטע"ר נתפעל באופן פסיק רישא | הולדת הקאמפיוטע"ר | רשימות בהקאמפיוטע"ר | נשתנה לטיבותא לגבי הקאמפרעסע"ר | ועוד שינוי גדול לטבותא בהקאמפרעסע"ר בהרבה מקרים | עוד מעלה בהקאמפיוטע"ר לגבי דיפראסטע"ר | דעמפע"ר | באל"ב - דיספלעי - פע"ן | סגירת הדלת | מים קרים - אייז מעיקע"ר | זאת תורת העולה

נא פירות הנושרים הנוגע לדינא.....

מקרר המתנהל ע"י מעניאל טערמעסטא"ט | מקרר המתנהל ע"י קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט

נג ציורים.....

ציור של העלעקטעראנייק באר"ד במקרר המתנהל ע"י קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט | מעניאל טערמעסטא"ט פרידזשידע"ר | אינווערטע"ר | קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט פרידזשידע"ר

כל השומר שבת כהלכתו

כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עוונותיו (שבת קיח:). ויש להבין ביאור שכר הלז, הלא שמירת שבת זהו היסוד וההתחלה של ישראל כשר, וכן נקרא "שומר שבת", והמחלל את השבת ח"ו הרי הוא מומר לכל התורה כולה, א"כ מהו הרבותא וכוונת חז"ל באומרם ששומר שבת מוחלין לו עוונותיו.

אך יש לומר שיש שני סוגים שומרי שבת. ישנם אנשים שהם שומרי שבת בבחינת מצות אנשים מלומדה, דהיינו שמשדלין להזהר ממה שציותה התורה לשבות ולהזהר לבל יעבור במ מקרה רע של חילול שבת ח"ו. מצד שני ישנם אנשים שבכל שאלה ושאלה בהל' שבת הם שואלין למורי הוראה ולתלמידי חכמים, ואם בר הכי הוא מעיינים בעצמם ביסודן של דברים, החל מדברי הגמרא והראשונים ומכריעין הדבר עפ"י פסקי השו"ע וגדולי הפוסקים, אנשים כאלו הם המה "שומרי שבת כהלכתו", ששומרין השבת על פי ההלכה והתורה, ואולי על דרגא גבוהה זו הבטיחו חז"ל את היעוד שמוחלין לו כל עוונותיו.

הנה אנכי נותנים לפניכם היום ברכה, הקונטרס הנוכחי "השתמשות בפרידזשעדער בשבת", יצירה מופלאה וחדשה בכל הנושא של פתיחת פרידזשעדער'ס בשבת קודש. נושא הלז נוגע לכל אחד ואחד בימינו אלה, כאשר יד כולם משתמשים בו. ובפרט בשנים אחרונים שנתחדשו פרידזשעדער'ס ופריזער'ס חדשים, עם הוספות שונות פרי עתם של הטעכנעלאגיע המתקדמת והולכות, רובם מהלומדים אין עתם אתם לברר הדבר על בוריו ומשורשו, ובפרט שהם מהררים התלויים בשערה, והדינים משתנים הרבה לפי שינוי המציאות, ובפרט שקשה מאוד להשיג המציאות הנכון, מפי המומחים והקאמפאני'ס הגדולים העוסקים בשטח זו.

בחודש תמוז העצל"ט השמיע הרה"ג ר' שבתי הכהן קאהן שליט"א ראה"כ מדרש להוראה במבצר הכוללים שיעור נפלא

ללומדי הכוללים בכל הנושא הרחבה הלז, ומני אז התחילו לומדי הכוללים לעסוק ולברר הדבר על בוריו, החל מחלק המציאות המסובך, עד לחלק ההלכה אשר רבו הדיעות מדברי גדולי הפוסקים כידוע לכל, וכמו שיראה המעיין בכרך הנוכחי.

לכן מה נכבד היום, אשר זכו לומדי מבצר הכוללים לעסוק בהמקצוע של הלכתא רבתא לשבתא, ולברך על המוגמר על בירור מקצוע זה, ובעזה"י ימצאו הדברים חן וכשל טוב בעיני רואיהם, הרוצים לעבור על הדברים כדת של תורה.

בעמדינו בפתח השער חובה עלינו להביע רגשי תודה וברכה להאי צורבא מרבנן הרה"ג ר' אברהם יהושע טעללער שליט"א מלומדי כולל שערי מועד, אשר הקדיש ימים ושבועות מרובות לברר מקצוע זה מפי ספרי הפוסקים וגדולי האחרונים ובלשונו עט סופר מהיר כתבם עלי גליון בשפה ברורה ובנעימה, למען ירוץ הקורא בה להבין הדבר על בוריו. וגם לרבות החברותא הרה"ג ר' שלום אליעזר ווייס שליט"א שלא שקט ולא נח עד שיצא דבר נאה ומתקבל. כמו כן אנו מביעים תודה וברכה לחברי מערכת כינוס סופרים - בית ועד לחכמים שע"י כוללינו על עזרתם הנדיבה.

ויה"ר שבזכות לימוד ובירור הלכתא רבתא לשבתא יזכה לנחלה בלי מצרים וכל ברכות האמורות בתורה.

וזאת הברכה, מאלקי המערכה, לכל לומדי תורה ותומכיה, עוד יזכו רבות בשנים, ללמוד ולהגות בתורה, וביראת ה' טהורה, ונזכה כולנו להכתב בספרן של צדיקים לכתיבה וחתימה טובה ולשנת גאולה וישועה.

בברכת התורה

הנהלת מבצר הכוללים

דין פתיחת פרידזשידער בשבת

נעתק משיעור הלכה שבעה עשר בתמוז תשע"ז לפ"ק בין כותלי הכוללים

ע"י הרה"ג ר' שבתיה הכהן קאהן שליט"א

מרבני הכוללים

**יכיל בקרבו: דיני גרמא ופסיק רישא והמסתעף - וביאור
ענין השתמשות בכלי עלעקטערי"ק בשב"ק**

לכבוד החברים החשובים לומדי הלכות שבת - קבוצת אליבא
דהילכתא, אשר עסקו ולמדו לאחרונה סימנים רע"ז רע"ח, ובהם
נמצאים יסודות גדולות למלאכת מחשבת, ובכלל לימוד הלכות שבת
ידוע ערכה וחשובתה שאין לך עוד מצוה אשר מומר לדבר אחד מומר
לכל התורה, אלא חילול שבת דחשוב כע"ז (עירובין ס"ט:), דפורש א"ע
מהקב"ה רח"ל, ק"ו דמדה טובה מרובה המדבק א"ע במצות ובהלכות
שבת מדבק א"ע להקב"ה, ואמרו חז"ל (שבת קי"ח:): כל המשמר שבת
כהלכתו אפ"י עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו ע"כ.

בדרך כלל המנהג באברכי הכולל שהולכים מענין לענין, מחיל אל
חיל, ואין הזמן מספיק כ"כ לברר כל דבר עד תומה, ובפרט בדבר
הקשה אשר דיניה ותנאיה מפוזר בכל ה' שבת, מ"מ הדבר פשוט,
וכבר עורר ע"ז הרה"ג ר' זאב אהרן שליט"א, שא"א להפטר ממנה
לגמרי, כמבואר באגרת הרמב"ן "דכאשר תקום מן הספר תחפש
באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו" דאחר כלות הסימן
צריכין להתבונן בדברים הנוגעים לדינא, ובפרט בה' שבת אשר דיניה
הם כההרים התלויין בשערה (חגיגה י.), וקשה שלא יכשל בה, וכמ"ש
בכתב סופר בפרשתן (פ' פנחס) לבאר הקרא עולת שבת בשבתו על
עולת התמיד דקרבן תמיד בא לכפר, ובשבת צריכין עוד קרבן לכפר
על עון חילול שבת לאור חומר שבה עיי"ש.

לכן דבר בעתו מה טוב כשלומדים סימנים הללו רע"ז רע"ח,
אשר מצאני בדברי הפוסקים אשר ממנו לקחו היסודות לכל ה'

שבת ולכל התורה כולה, דיני פס"ר וגרמא, הזמן גרמ"א להתבונן בדברים הנוגעים למעשה, בפרט בפתחת הפרידזשידע"ר אשר נוגע מידי שבת בשבתו, ע"כ בעזהשי"ת נעבור כלי דא בקיצור בחלקיה ופרטיה, הן בחלק הלכה והן בחלק המציאות. וכמובן כשמדברים ללומדי תורה, אברכי הכולל העמלים בהלכה, כל מה ששומעים הם מבררים לעצמם, וכדרכה של תורה לשקול לקולא או לחומרא וזה זיכוך וליבון שמעתתא, מובן שאיני אומר קבלה דעתי כדבר ברור רק הרינו לפניכם כשלחן ערוך, וכאו"א יקח לעצמו מנה היפה לו כפי מה שמבין שצריך לעשות לדינא.

הקישויים להחמיר בזה

א) בספרי הפוסקים מדור הקודם כשדנו בנוגע פתיחת דלת המקרר (פרידזשידע"ר) בשב"ק [בשעה שהמקרר שובת] פסקו לחומרא, כמו"ש במנחת יצחק (ח"ב סי' ט"ז) ובכונת הלב (סי' י"ט) ובויען יוסף (ח"א סי' קי"ח)^א, וכן נהגו בימים ההם להחמיר שלא לפתחו כשהקאמפרעסע"ר שובת, ויש שהחמירו להניח שבת זייגע"ר [חצי שעה פועל המקרר וחצי שעה שובת - או בזמן הסעודה שבת לגמרי]^ב, אולם למעשה להיות שהשבת זייגע"ר היה מקלקל הפרידזשידע"ר התחילו רוב העם להקל בפתחת דלת המקרר בכל ענין, חוץ המדקדקים בהלכות שבת החמירו בזה.

לאחרונה לערך בשנה העבר (תשע"ו) נתעורר מחדש השאלה, לאור שהמקררים דבזמנינו נעשו יותר פארגעשריטע"ן ע"י הטעכניק, ויש מקום לדון בו דנשתנה לגריעותא, ונתעוררו אז לאנשי מעשה לעשות כלי הנקרא סמאר"ט קאנטראלע"ר^ג, והלכו אצל הרבנים קיבלו כמה הסכמות שהוא דבר

א) וע"ע מש"כ בשו"ת מהר"י שטייף (סו"ס ט"ז), ובשו"ת מגדלות מרקחים (סו"ל"ב), ובשו"ת חלקת יעקב (סי' ע"ו), ובשו"ת משנת ר' אהרן - קאטלער - (סי' ד'), וע"ע בחוט שני (ח"א דף קצ"ט) שיטת החזו"א.

ב) וז"ל המנחת יצחק (ח"ב סו"ס ט"ז): והמדקדקים ביותר נוהגים לקשור מערש"ק שעון עם אלקטרי של מקרר לגרום שבמשך איזה זמן ביום כגון בשעת אכילה ישבות לגמרי עבודת המכונה ואז יקחו המאכלים מהמקרר בלא שום חשש איסור, עכ"ל. (ועיין עוד להלן הערה ג"ט).

ג) ה"ה לערך כמו שבת זייגע"ר אשר מחברים אותו למקרר (ואינו פועל כ"א בשבת ויר"ט) ומטרתו לנתק המקרר מעלעקטערי"ק ואז מותר לפתוח וליקח המאכלים ואח"כ מחברו לעלעקטערי"ק ופועל וכן

טוב ונכון, ומכרו זה לרבים, אולם למעשה אחר שעבר שנה והמציאות הוא שכמעט לא נתקבל כלי זה בין המון עם, ומסתמא מה"ט שכלי כזה מקלקל את המקרר דהא המייצרים את הסמאר"ט קאנטראלע"ר לא בנו את המקרר, והמייצרי המקרר חשבו הכל ע"י קאמפיוטע"ר היאך שיפעול, וכלי זו המתערב במוח של המקרר ה"ה מקלקלו והולך לאיבוד, ולכן נשאר מנהג רוב המון להקל בזה בשופי, ולכן עלינו לברר המציאות שנשתנה בזמנינו, ואם הוא לגריעותא או לטיבותא.

*

(ב) וכדי לברר הדבר צריכין להקדים בקצרה איזה הקדמות בחלק הלכה, ואח"כ נשיב לברר הפרידזשידע"ר בחלקיה ובפרטיה.

בראשון נקדים שרשי מלאכת מחשבת (דבר שאין מתכוין, פס"ר באיסור תורה ובאיסור דרבנן, ספק פס"ר באיסור תורה ובאיסור דרבנן, וכן נבאר דיני גרמא בשבת, הן במתכוין והן באינו מתכוין, וכו'), ובחלק ב' נבאר המלאכות והאיסורים להשתמש בכלי עלעקטערי"ק ומאשינע"ן בשב"ק, הנוגע להפרידזשידע"ר, (הבערת הקאמפרעסע"ר (מוליד, בונה) בישול הפריהא"ן, הבערת ניצוצי אש (מן התורה ומדרבנן), הדלקת הבאל"ב, מלאכת כותב באלו שיש להם קאמפיוטע"ר מוח, וכן דיספלע"י, וכו'), ובחלק ג' נחזיר על כל חלקי המקרר ומה דינו (הן לגבי מעניא"ל טערמעסטא"ט והן לגבי קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט וכמו שנתבאר שם).

חזור חלילה.

(ד) דבר שאינו מתכוין ופסיק רישא באיסור תורה ובאיסור דרבנן, נוגע בדברים הנעשים תיכף ומיד בפתיחת הדלת, כגון הדלקת באל"ב [bulb], או אם יש דיספלע"י [display] (שנכתב עליו הנרא"ד קור וחום), או אם יש אלאר"ם [alarm] (שמטרתו להתריע אם הוא פתוח יותר מזמן הקצוב, דטיימער [timer] מתחיל למנות תיכף), וכן איכא מקררים שיש להם פע"ן (המתכבה כשפותח הדלת), ועל פי הרוב הם פס"ר באיסור דרבנן, וכן צריכין לברר הדין בספק פס"ר באיסור תורה ובאיסור דרבנן דנוגע אי צריכין לחוש שע"י פתיחתו יבעיר תיכף את הקאמפרעסע"ר [compressor] שהוא איסור דרבנן (כמבואר בחלק ב'), וכן לגבי סעל"ף דיפראסטע"ר [self-defroster] שהוא כמו סט"ם הנבערת מפעם לפעם שלא יצטבר קרח, שההבערה הרי הוא איסור תורה, דמחמם את המתכות חייב משום מבעיר (מג"א ש"ח ס"ק י'), וכן מה"ד בגרמא הן במתכוין (מה"ת או מדרבנן) והן באינו מתכוין דנוגע אי ליכא חשש אפי' ספק פס"ר בהקאמפרעסע"ר ודיפראסטע"ר מ"מ אכתי הוה גורם.

• חלק א' •

שרשי מלאכות מחשבת

דיני דבר שאינו מתכוין ופסיק רישא

מקור הדין בדאורייתא ובדרבנן

ג) ידוע שיטת ר' שמעון (בשבת כ"ב.) דדבר שאינו מתכוין מותר^ה, אבל בפסיק רישא מודה ר"ש דחייב (שבת ע"ה.)¹, וכן איפסיק בשו"ע (סי' רנ"ג ס"א, וסי' של"ז ס"ג, וסי' של"ז ס"א), וכ"ז בפס"ר דניחא ליה, אבל בלא ניחא ליה אינו אלא מדרבנן (סי' ש"כ ס"י"ח מג"א סקכ"א)¹, ולגבי פס"ר באיסור דרבנן (דניחא ליה) צידד הטו"ז (בסי' ש"י"ד סק"ב) להקל ועכ"פ לצורך גדול (וכן פסק השו"ע שם ס"ג), והמג"א (סק"ה) אוסר וכן הוא הסכמת רוב הפוסקים דאסור, ואפ"י להטו"ז דמתיר כתב שם התה"ל"ד (סק"ג) דהיינו דוקא בהוספה דלית ליה חשיבות, והיינו דאינו עושה מלאכה חדשה ע"י מעשיו אלא מוסיף מלאכה שכבר התחיל להיעשות²,

ה) באמת ר"ש דמתיר דבשא"מ אין זה דוקא לענין שבת אלא ה"ה בכל התורה כולה, עי' במס' שבת (כט:) דר"ש מתיר לענין כלאים דבשא"מ, ובדף פא: דנזיר חופף ומפספס, וכן בובחים (צא:) לגבי כיבוי אש המערכה במזבח ועוד, והטעם כ' רש"י (שבת מו:) דר"ש אזיל (בכל התורה) בתר כונה ור' יהודה בתר מעשה, חוץ לענין שבת מודה ר' יהודה דמה"ת בעינן מלאכת מחשבת ולכן פוטר בדבשא"מ (עי' רש"י שבת קכא: ד"ה דלמא, ובתוס' דף מא: ד"ה מיחם דכתבו דלר"י הוה דבשא"מ איסור דרבנן מטעם מלאכת מחשבת).

ו) הגם דבמס' ביצה (דף י"ג:) מבואר דלענין שבת בעינן דוקא מלאכת מחשבת, אפ"ה ס"ל לר"ש דפס"ר חייב, והטעם כתבו הראשונים דכיון דניחא ליה ה"ה כמכוין, (ועי' בתוס' שבת מ"א: ד"ה מיחם) וברא"ש (פרק ט"ז ס"ה) כ' דכיון דניחא ליה אגן סהדי דמכוין עיי"ש.

ז) ידועין שני הערוך (הובא בתוס' מס' שבת קג.) שמתיר פסיק רישא דלא ניחא ליה (ועי' ברא"ש שבת פ' י"ד ס"ט ומג"א סי' ש"כ סק"כ דדוקא לענין שבת מתיר הערוך פס"ר דלא ניחא ליה), אולם התוס' שם חולק ע"ז דאע"פ דחייב ליכא מ"מ איסורא איכא, ולהלכה קי"ל (בסי' ש"כ סעי' ח"י) כתוס', ומ"מ חזי לאיצטרופי כמבואר שם.

ח) נידון דשם הוא לענין לתחוב סכין בחבית, דפס"ר הוא להוסיף על רוחב פתח החבית (מ"מ ניחא ליה בהוספה, ואע"פ שאין כונתו כי אם להצניע שם או לכסותו בזה), ואינו אלא מדרבנן דלא עשו להכניס ולהוציא, והטו"ז האריך לבאר להקל, ומסיים דלצורך גדול מותר למעשה, וע"ז כ' התה"ל"ד (סק"ג) דאל תטעה לפרש דהטו"ז מתיר פס"ר באיסור דרבנן בעצם, אלא דוקא בזה במוסיף נקב וכדומה, דאין לזה

אבל בלא"ה גם הטו"ז אוסר עיי"ש, ופס"ר (באיסור דרבנן) דלא ניחא ליה יש מתירים אף לדעת מג"א^ט [וכ"ז בתלוש, אבל מלאכת מחובר אסור לכו"ע דדמי טפי למלאכה].

ספק פסיק רישא בדאורייתא

ד) ידוע הפלוגתא בענין ספק פסיק רישא, והוא דהא דמתיר ר"ש דבר שא"מ היינו בספק על להבא, דשמא בגרירתו לא יעשה חריץ ושמא יעשה חריץ, והדבר תלוי באיזה אופן יגרור הספסל וא"א לידע השתא (כגון לנקות השינים בדענטל פלא"ס דא"י אי יוציא דם או לא ותלוי בפעולתו), אבל באופן דהספק הוא על הוה או על לשעבר, והיינו דאינו יודע המציאות הי"ז ספק פס"ר^י, (כגון מיחם שנתחמם אלא דלא ידע אי הגיע לכלל צירוף דאז הי"ה פס"ר לצרף הכלי וחייב או לא הגיע לכלל צירוף דאז הוה דבשא"מ ומותר), ובזה פליגי הראשונים דהרמב"ן (בשבת מ"א: בסוגיא דמיחם) מיקל דדינו כדבר שא"מ, אולם הרמב"ם (פ' כ"א ה"ג) פסק לגבי כיבוד הבית אף דלא ידע דאיכא גומות בבית אסור לכבד ודינו כפס"ר, כיון דספק על לשעבר דינו כספיקא דאורייתא לחומרא^כ, וע"י בשוע"ה (סי' רע"ז ובקו"א סק"א) דהעתיק הבי' דיעות הלזו ולא הכריע בזה להלכה עיי"ש^{כב}, וכן בערך ש"י (סי' ש"יח) העתיק הבי' דיעות ולא הכריע, וע"י בא"א בוטשאטש (סי' רע"ז ס"א וסי' ש"כ סי"ז) דפסק דדינו כדבר שאין מתכוין ומותר, [והטעם כיון דלדידיה הרי הוא ספק, הגם

חשיבות מלאכה בכלל, וגם אינו מכוין לזה שרי עיי"ש וכן משמע בטו"ז (סי' שכ"א סק"ז) עיי"ש.

ט) עיי"ש בפמ"ג (א"א ססק"ה), ובבאר יצחק (סי' מ"ו), הובא דבריו במנחת פתים (סי' ש"ד) ובארחות חיים (ספיקא) ובפרט במקלקל כמו דכתוב בדגול מרבבה (סי' ש"מ), ובפמ"ג (א"א סי' שט"ז סק"ט) ובביה"ל (שם), אבל במחובר אסור כמו"ש המג"א (סי' ש"ד סק"ה) בשם המהרי"ו וכן משמע שם בס"ב, ובסי' של"ז בד"ן גורר ספסל והטיית הבית עיי"ש.

י) וע"ע בזכרון יוסף (פאק) אות קכ"ו דהאריך בזה, וע"י בהגהות יגל יעקב לסי' רע"ז ס"א, וע"ע שם בא"א בוטשאטש (ובסי' ש"כ סי"ז).

יא) כן ביארו בשוע"ה (קו"א סק"א), אולם בסי' של"ז ס"ב באיסור לכבד הבית משמע דבאינו מרוצף לכו"ע הוה פס"ר ממש כמ"ש הטו"ז (סק"ב) והמג"א (סק"ב) וש"א ואינם כותבים מחמת ספק פס"ר עיי"ש דמשמע לקולא.

יב) עיי"ש דהאריך בזה, דמבואר לכאורה מדין נר שאחורי הדלת (רע"ז ס"א) כשיטת הרמב"ם, דאע"פ שאינו יודע אי איכא רוח אסור לפתוח מחשש שיכבה הנר ע"י הרוח, ודינו כפס"ר לאסור מה"ת, מ"מ השועה"ר שם מתרין שיטת הרמב"ן דאסור לפתוח מחשש דימשיך לפתוח אחר שכבר התחיל לנשב הרוח עיי"ש, ולמעשה השועה"ר לא הכריע להלכה כמאן קי"ל (וע"י בשועה"ר בסי' ש"ח ס' כ"א דהעתיק שיטת הרמב"ן) ולא כמ"ש בחלקת יואב (סימן ה') דהשועה"ר הכריע לחומרא, וע"י באבנ"ז (א"ח סי' רנ"א ובי"ד סי' ר"ב) דהעתיק שיטת השועה"ר כלא הכריע בזה רק תלאו בפלוגתא דרמב"ם ורמב"ן.

דלפי האמת הרי הוא ודאי סוכ"ס אין כאן מלאכת מחשבת] אולם החלקת יואב (סי' ח') כתב דשיטת הרמב"ן שיטה יחידאה הוא וא"א לסמוך עליו, וכ"פ בשו"ת ויען יוסף (ח"א סי' קי"ז), ולכן פשוט דקשה להקל בספק פס"ר באיסור תורה.

ספק פסיק רישא באיסור דרבנן

ה) מ"מ כ"ז בספק פס"ר באיסור תורה, אבל בספק פס"ר באיסור דרבנן משמע בפוסקים דנקטינן לקולא, מטעם דספיקא דרבנן לקולא, עיי' מ"ש הט"ז (סי' שט"ז ס"ק ג') לגבי לסגור הכלי ואינו יודע אם יש זבובים בתוכה ה"ה ספק פסיק רישא באיסור דרבנן (דאין במינו ניצוד) ומותר וכ"כ בב"ה"ל שם, (וכן משמע משוע"ה סי' רע"ז בקו"א סק"א דדוקא משום ספיקא דאורייתא מחמיר ולא בדרבנן (אולם בסי' שט"ז ס"ד לא משמע כן וי"ל כיון דבקל איכא לברורי, אין עושין ספק דרבנן לכתחילה)) וכן פסק בשו"ת ויען יוסף (חאו"ח סימן קמ"ו), ואפ"י הרעק"א (יו"ד סי' פ"ז) דמחמיר בספק פס"ר באיסור דרבנן לגבי בישול בשר בחלב, מסתבר לומר דלענין שבת מודה דבעינן מלאכת מחשבת ומותר כמ"ש במלמד להועיל (בחלק אהע"ז סי' ק"ב), והעתיקו בשו"ת חלקת יעקב (סי' ע"ז אות ו') וקלסיה.

קרוב לפסיק רישא

ו) עוד דנו הפוסקים בהא דמודה ר"ש בפסיק רישא אם זהו דוקא בפס"ר ברורה (וכלשון פסיק רישא ולא ימות), או אפ"י קרוב לפס"ר, דהמהרש"א (שבת קכ:): כ' דקרוב לפס"ר חשיב כפסיק רישא (והעתיקו בתוס' שבת סי' רע"ז סק"א ובביאור הלכה שם), וכן משמע בשוע"ה (סי' ש"ב ס"ב), אולם בכמה ראשונים מבוארים דבעינן פס"ר ברורה (עיי' תוס' פסחים קא. ובריטב"א כתובות ה: ועוד), [ואינו דומה לספק פס"ר, דהתם איכא פס"ר ברורה אלא דלא נודע לו (דספק במציאות, לשעבר) ונידו"ד הרי הוא ספק התלוי בפעולתו (להבא) מ"מ אינו ברור לגמרי אלא קרוב לפס"ר].

דיני גרמא בשבת

ז) ועתה נחזה לבאר יסודות דיני גרמא בשבת, מבואר במס' שבת (דף קכ:): דכתיב לא תעשה כל מלאכה עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי ע"כ [וכ"פ בשו"ע (סי' של"ד סעי' כ"ב)], והיינו דכל שכוח אחר מעורב בו ומהני להמלאכה שתיעשה, אינו חייב עליו. ולכאורה צ"ע ע"ז מגמרא מפורשת במס' ב"ק (סו.) דאם ליבה (האש) ולבתה הרוח פטור ופריך מ"ש מזורה ורוח מסייעתו דחייב (במלאכת שבת אע"פ דכוח אחר מעורב בו) ומתרץ רב אשי הני מילי לענין שבת

דמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור ע"כ, מבואר דבמלאכת שבת ליכא פטור דגרמא כיון דמלאכת מחשבת הוא, ולתרץ הסוגיות איכא ב' דרכים בזה.

שיטת הרא"ש - גרמא במלאכת המשכן

(ח) הא' הוא ש"י הרא"ש (ב"ק פרק ו' ס"י יא) דמפרש דזורה שאני, הגם שאינו אלא גרמא, מ"מ הכי חייבה התורה כיון דמלאכה זו עיקר עשייתה ע"י רוח ע"כ, ר"ל דשאני זורה דכשנאסר במלאכת שבת נאסר אף שהוא גרמא, כיון דמלאכת מחשבת הוא, וכן מצאנו בכמה מלאכת המשכן שה"י ע"י גרמא ונאסר במלאכת שבת כגון אופה ומבשל (הגם דהתבשיל נתבשל מאליו (רש"י מנחות נו:)) וכן בזורע וכו', אבל מלאכה שלא הי' במשכן ע"י גרמא, פטור אף דדרכו לעשותו כן ואף דמכוין לכך, ולכן פסק המג"א (ס"י רנ"ב סק"כ) דלהניח חטים ברחיים של מים בשבת לא הוי כי אם שבות, דאינו אלא גרמא כיון דסוכ"ס כוח אחר מעורב בו [היינו כחו של מים²] ואינו דומה לזורה, כיון דדומה למלאכת המשכן, משא"כ במלאכת טחינה דבמשכן טחנו ברחיים של יד ולא ברחיים של מים לא הוי כי אם שבות³, וגרמא הלזו הרי הוא שבות גמור, ואינו דומה לגרם כיבוי דמותר למחבר בסי' של"ד סכ"ב ולרמ"א במקום פסידא, דגם גרם כיבוי לא הותר כי אם בהפסק כלי (כמו"ש בסי' רס"ה ס"ד) ואין כל הגרמות שוות, וי"א (ע"י במהר"ם שיק ס"י קי"ד) דגם למג"א לא חשיב גרמא כי אם בנעשה אח"כ (בכח שני) כגון שהניח החטים בהארגז וע"י כוח נדנוד הרחיים נופל החטים ברחיים

(ג) מבואר דס"ל להמג"א דאף במתחיל תיכף לטחון הוי גרמא, כיון דסוכ"ס הוא לא טחון רק החטים נטחנים מאליה ע"י כח אחר (ד"מ), וכן הוא ממש בזורה הגם דפעולת הזרייה נעשית תיכף מ"מ כח אחר מעורב בו (כחו של רוח) וחשיב גרמא, וכן בבישול דהבישול נעשית מאליה (ע"י כחו של אש), מ"מ דא פשוט דכ"ז הוא דוקא כיון דהוא לא עסק כי אם בהנפעל, בחטים הנטחנים, ובחטים הנבררים, ובתבשיל שנתבשלה, משא"כ אם עסק בחלק הפועל, כגון הדליק אש תחת הקדירה אין כאן צד גרמא, וכן כ' הביה"ל (פ"י רנ"ב) דגם למג"א אם היו חטים ברחיים של מים, והוא פותח מסגרת המים בכח ראשון בודאי חייב, וכ"כ באגלי טל (מלאכת טחון סק"ה) וכן בסי' רע"ז ס"א בפותח דלת לפני הנר ומדורה לא חשיב גרמא כיון דעסיק בהפועל לכבות או להבעיר ונעשית בכח ראשון חשיב פעולת ידיו וכידא אריכתא [מ"מ צ"ע בהמבואר בסי' תקי"ד ס"ג ברמ"א דלהעמיד נר במקום שהרוח שולט כבר, אסור משום מכבה ממש עיי"ש ולכאורה מ"ש מזורה דחשיב גרמא וצ"ע].

(ד) כן ביארו הנתיב חיים (ובקרבו נתנאל שבת פרק א' אות ר') ובחת"ס בגליון ובשו"ת בית אפרים (או"ח ס"י כ' וביו"ד ס"י ס"ב) דברי המג"א, וע"י בספר מאורות נתן (על דיני עלעקטערי"ק) פ"א (אות ו' בהערה) דתמה על הנתיב חיים והחת"ס הלזו, דא"א לפרש כן במג"א, דאל"כ למה תמה שם המג"א מאופה ומבשל נימא דשאני כיון דכן הי' במשכן עיי"ש, אולם ע"י בבית יצחק (ה"א ס"י נ"ו) דכ' איה"נ מה"ט פסק המג"א לקולא דלא קשיא מידי מאופה ומבשל דהתם שאני דכן הי' במשכן עיי"ש.

אבל בדבר המתחיל מיד הרי הוא איסור תורה (כמו אופה ומבשל) וכ"כ באגלי טל (מלאכת טוחן סק"ה אות ט') ובתה"ל"ד (סי' שט"ז סק"ד).

שיטת אבן העוזר - גרמא במתכוין

ט) האבן העוזר (סי' שכ"ח על מג"א סקנ"ג) חולק על מג"א הנ"ל (דמתיר להניח חטים לתוך הרחיים של מים), ודעתו דילפי ממלאכת זורה לכל המלאכות וחייב גם בגרמא כיון דמתכוין לכך הרי הוא מלאכת מחשבת (כגון רחיים לטחון, פורס מצודה לצוד, מניח עלוקה למצוץ דם), וכן משמע ברש"י (שם בב"ק) וברבינו חננאל (שבת קכ:), ולדעתו הא דמותר גרם כיבוי בשבת (שבת קכ:; סי' של"ד סכ"ב) אע"פ דמתכוין לכבות (עיי' ביה"ל שם) איכא כמה דרכים בזה.

א' מבואר בשו"ת זרע אמת (סי' מ"ד) והובא דבריו בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' נ"ז) דהא דחייב בגרמא במתכוין הרי הוא דוקא בנעשית תיכף (כמו בזורה), אבל באופן שהמלאכה נעשית אחר שכבר כלה פעולתו אין לחייבו (בגרמא) מטעם מלאכת מחשבת, ולכן גרם כיבוי מותר דהכיבוי נעשית לאחר זמן עיי"ש.

ב' הוא מ"ש בשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' ס') וכן כתב בחזו"א (בהשמטות לסי' רנ"ב) דדוקא באורחיה חייב (כמו ברחיים, ופורס מצודה), אבל גרם כיבוי, דהכיבוי נעשית באופן מקרה מותר גם בכונה דאין אורחיה לכבות כן, עיי"ש.

ג' כתב באגלי טל (מלאכת טוחן סק"ה) דגרם כיבוי פטור אף דמתכוין לכך, מטעם דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה (לר"ש) א"כ ליכא משום מלאכת מחשבת, ומעשה בידים ג"כ ליכא דהוי גרמא, א"כ מותר לכתחילה (ולרמ"א במקום פסידא) וכ"כ בשו"ת צור יעקב (סי' ט"ו).

ד' כתב בשו"ת כונת הלב (סימן י"ט) דלהאבן העוזר איה"נ צריך לומר דגרם כיבוי דמותר, מיירי באינו מתכוין לכבות, (וכשיטת השלטי גבורים בשבת קכ:;) מ"מ בשאר פוסקים לא משמע כן (דגם לההולכים בשיי האבן העוזר מותר גרם כיבוי במתכוין, וכן העיר שם הכונת הלב).

גרמא במלאכת הבערה

י) חידוש גדול כ' בשו"ת מחזה אברהם (סימן מ"ב) דבמלאכת הבערה ליכא התירא דגרמא, כיון דהבערה לחלק יוצאת (שבת ע.) מלא תבערו אש וכו' א"כ אינו נכלל בהלימוד דלא תעשו כל מלאכה דגרמא שרי (שבת קכ:), וכעיי"ז כתב בשו"ת ריב"א סי' ו' (תלמיד החת"ס) דהבערה חייב בגרמא, דכ"ה במשכן שהיה הבערה ע"י רוח, אולם החת"ס בתשובותיו (אהע"ז סי' כ') כתב גם לגבי הבערה

דגרמא פטור, וע"ע בויען יוסף (אוי"ח סי' קי"ז) דדחה דברי המחז"א דלא תבערו ג"כ משמע דדוקא עשייה אסור גרמא שרי.

גרמא במתכוין לדינא

(יא) לענין הלכה רבו הדעות לכאן ולכאן¹⁰, וכמובן דקשה להכריע בזה, ועכ"פ לכו"ע אסור מדרבנן אלא דפליגי אי אסור מן התורה או לא [ונוגע להבעיר הא"ט פלעייט ע"י שבת זייגע"ר ע"י עכו"ם (אי חשוב שבות דשבות וכו') וכן במה שנתחדש לאחרונה (לערך שנת תש"ע) לעקטע"ר הנדלק ע"י דילע"י דמדרבנן בודאי אסור אלא דנוגע לצורך חולה וכו' וצריך שימת לב בזה].

גרמא כשאין מתכוין לכך

(יב) אולם כ"ז מיירי בגרמא דמתכוין לכך, דהמניח חטים ברחיים מכוין לטחון (סי' רנ"ב), הפורס מצודה מכוין לצוד (סי' שט"ז), המניח עלוקה מכוין למצוץ דם (סי' שכ"ח), המניח כלים מלאים מים לפני הדליקה מכוין שהמים יכבו האש (סי' שלי"ד סעיף כ"ב, ועיי"ש בבה"ל), וכן מה שדנו הפוסקים בגרמות שהיו במלאכת המשכן, כמו בזורע, זורה, מבשל וכו', הכל נעשה בכונה בהדיא לכך, ויש לחייבו משום דמלאכת מחשבת אסרה תורה, אבל גרמא שאינו מכוין לכך נשתנו הדינים בזה.

דמבואר בסי' שנ"ז (ס"א) דחצר שאין בו שטח של ד' על ד' וסמוכה לרשות הרבים, אין שופכין שם מים בשבת בימות החמה, (אא"כ עשה עוקה גומא) המחזיק סאתיים מים), וביש בו שטח של ד' על ד' מותר לשפוך שם כל היום (ומקורו מעירובין פ"ח.), והטעם דשיערו חז"ל דסתם אדם רגיל להשתמש בכל יום בסאתיים מים [לרחוץ פניו ידיו ורגליו וכליו (ריטב"א ור"י שם)], ובשטח של ד' על ד' ראויים הסאתיים מים ליבלע שם, וכן בעשה עוקה המחזיק סאתיים, א"כ אין כונתו שיצאו המים לחוץ, אבל באין בו ד' על ד' חפץ הוא שיצאו המים לחוץ, דבימות החמה אדם מקפיד על לכלוך חצירו וריבוי המים מטנף חצירו, ע"כ חפץ הוא שיצאו המים לחוץ, ובימות הגשמים מותר לשפוך כל מה שירצה דבלא"ה חצירו מטונף א"כ אינו מתכוין שיצאו המים לחוץ, ומבואר שם דביש

(טו) ע"י בחת"ס (בגליון סי' רנ"ב) ובחידושים (שבת יח.), ובשו"ת כתב סופר (אוי"ח סי' נ"ה), ובמהר"ם שיק (אוי"ח סי' קי"ד וסי' קנ"ז), ובשו"ת בית אפרים (אוי"ח סי' כ' וי"ד סי' ס"ב), ובנתיב חיים (על הגליון סי' רנ"ב), ובשו"ת שואל ומשיב (תנינא חלק א' סי' ה'), דפסקו כהמג"א דגרמא במתכוין אינו אלא שבות, אולם הרעק"א והדגמ"ר והבגדי ישע והביה"ל (סי' רנ"ב), פסקו כהאבן העזר דגרמא במתכוין אסור מה"ת וכן כ' באחיעזר (ח"ג סי' ס') ובחזו"א (סי' ל"ו סק"א), וכ"כ הא"א (בוטשאטש) דדברי המג"א הוא נגד כל הפוסקים.

לו שטח של ד' על ד' מותר לשפוך שם כל מה שירצה ואפי' כור וכוריים, והטעם (כי הריטב"א שם והובא בב"י ובשועה"ר ס"ה) דיותר מסאתיים מים הוה מילתא דלא שכיחיט¹⁰ ולא גזרו חז"ל ע"ז, דאינו אלא מדרבנן, דהמים יוצאין מאליהן א"כ לא הוה כי אם גרמא.

דוקא בכח שני

(ג) וכתב בשועה"ר (ס"א וס"ב) דכ"ז לא מיירי בשופך ממש סמוך לרה"ר דאז הוא כוח שפיכתו ממש ואסור מן התורה, ואין זה גרמא בכלל, אלא מיירי ברחוק מעט בענין שיציאתן לרשות הרבים היא מאליהן (וציין שם לסי' קנ"ט ס"ז ובסנהדרין ע"ז: דמבואר שם החילוק בין כח ראשון לשני עיי"ש) וכ"כ באגלי טל (מלאכת טוחן ס"ק ה' אות ד'), ובחזו"א (סי' ק"ה אות ח'), ומדבריהם מבואר דכל מקום דיותר לשפוך דוקא באופן גרמא מותר, והיינו כח שני דכח אחר עירב בו, דלולי שטח החצר לא היו המים יוצאין לחוץ מפעולת ידיו לחוד, א"כ לא הוה כי אם גורם.

גרמא שאינו מצוי שיכוין

(ד) ומבואר שם (בס"א) דבחצר שיש בו שיעור של ד' על ד' א"צ להיות מרובעת ד' על ד', אלא גם באריך וקטין מותר (בי על ח') ומותר לשפוך שם סאתיים מים, והטעם כיון דסוכ"ס יש אפשריות לסאתיים מים ליבלע בה אין כונתו (בהדיא) שיצאו המים לחוץ, ומובן דבמציאות פס"ר הוא שיצאו המים גם לחוץ דאין מטבע המים שיתפשטו דוקא בחצירו [דאם יש שום גדר המעכב המים מלצאת לחוץ מותר בכ"ע (כמ"ש בבה"ל בריש הסימן)] ואפ"ה מותר, ואפי' בחצר שיש בה ד' על ד' מרובעת א"צ לשפוך באופן שיתפשטו המים בחצירו דוקא, אלא העיקר שלא ישפוך סמוך ממש ואז מותר בכל ענין, והטעם כיון דמצידו לא איכפת ל"י אם המים מתפשטים בחצירו דוקא, הגם שפס"ר (עפ"י"ר) שיצאו לחוץ וניחא ל"י מותר, דגרמא בפס"ר אפי' באיסור דאורייתא ואפי' דניחא ל"י כיון שאינו מכויין לזה בהדיא מותר¹¹, ומ"מ דוקא גרמא כזה, שאינו

טז) עיי"ש בגאון יעקב (עירובין פ"ה). דעמד דלכאורה שיעור סאתיים ה"ה לכאנ"א, א"כ חצר דדיירי בה טובא הלא שכיחי כמה פעמים שיעור סאתיים, ובודאי שכיחי חצר דדיירי בה כמה בנ"א, ותירוצן דמ"מ כולהי בהדדי לא שכיחי דכי שפך אחד עד שבא השני כבר נבלע מים הראשונים עיי"ש.

יז) וע"פ יסוד זה דגרמא באין מכויין (אפילו בפס"ר דניחא ל"י) מותר, יתרצו כמה גרמות דהמון נהגו להקל בזה, כגון לפתוח דלת ביתו ויש לו טערמעסטא"ט להבעיר הסתי"ם או ערקאנדישע"ן, ואע"פ דאינו נעשית תיכף, סוכ"ס לא ימלט מלהיות גורם דאינו היתר גמור (עי' ס"י של"ד ס' כ"ב), ולפי הנתבאר ניחא דהוה גרמא בפס"ר דניחא ל"י ומותר, וכן בדרך זה ליכנס שב"ק בבוקר למקוה כמה הפועל ע"י

מצוי שיתכוין, דאינו מצוי שישתמשו ביותר מסאתיים מים (דביותר מסאתיים הוה גרמא במתכוין שיצאו המים לחוץ), אבל במצוי שיתכוין, אסור אפי' באינו מתכוין, כחצר שאין בו ד' על ד' אסור לשפוך אפי' מעט בימות החמה אטו שישפוך סאתיים דהוה גרמא במתכוין אבל בימות הגשמים מותר דאינו מצוי שיתכוין¹.

גרמא בנר ומדורה שאחורי הדלת

טו) וכן מבואר בסי' רע"ז (ס"א וס"ב) בדין נר ומדורה שכנגד הדלת דדוקא בקרובה קצת אל הדלת אסור לפתוח אבל באינו קרובה מותר (ועי' בתוס' בשבת קכז, וב"ח ומג"א), והטעם דקרוב אסור מבואר בפוסקים דלא חשוב גרמא כלל, כיון שהוא בכח ראשון חשוב פעולת ידיו ממש, (כמו בסנהדרין ע"ז: ובחולין ט"ז. ובשו"ע סי' קנ"ט ס"ט) וחשוב כמבעיר המדורה בידים, ומ"מ ברחוק קצת מותר מטעם דהוה כח שני וחשוב גרמא^ט, הגם דסוכ"ס הוה פס"ר, ועכ"פ ברוח שאינו מצויה (דג"כ מותר ברחוק קצת) וגם ניחא ליי' בהבערת המדורה אפ"ה שרי משום דהוה גרמא דאין מכוין ואינו מצוי לכוין (להבעיר מדורה שאינו קרוב אל הדלת ע"י פתיחת הדלת)².

טערמאסטא"ט דכאו"א מצנן המקוה (ובפרט בימות החורף) וגורם להבעיר הסטי"ם, וכן מי שיש לו האטפלעי"ט וקראקפא"ט הפועל ע"י טערמאסטא"ט דכאשר נוטלין ממנה הקדירה בשבת תיכף נכנס אויר קר ומצננו וגורם להבעיר האש, וכ"ש במי שרוצה לעשות קטימה בשבת או שקדירתו מרתיה ומניח בעקעל"ע או קדירה קרה, ה"ה מצנן את ההאטפלעי"ט וגורם להבעירו, וכן כשלוקח מים מפערקלעטע"ר בשבת גורם לקרב הפעלת החימום, דמים מיעוטין אינם עומדין בחממותן כמרובים, ובכ"ז נהגו העם להקל בזה, והם בעצם איסור תורה וכמה מהם ניחא ליי', ומובן ע"פ יסוד זה דגרמא (כח שני) מותר בא"מ הגם דפס"ר דניחא ליי' כיון דאינו מצוי שיתכוין בכל אחד מאלו להבעירו באופן גרמא כזו.

יח) ובה מתורץ מש"כ באו"ח סי' תק"ב ס"ד דדוקא בקדירה שנגמר לגמרי מותר לבשל בה ביו"ט ובלא נגמר אסור דמחסם, הגם דחשוב גרמא [לההולכים בשיטת המג"א (בסי' רנ"ב) כמו אופה ומבשל חשיבי גרמא לולי שהיה במשכן] כיון דמצוי שיתכוין דכ"ה דרך לחסם קדירות להניחה ע"ג האש, וכ"מ בסי' של"ו ס"ג ברמ"א דאם נפלו מים ע"ג עשבים חשוב זורע הגם שאינו מכוין מ"מ מצוי הוא שיתכוין דכ"ה דרך להשקות את הגן.

יט) ואין לפרש התירא דרחוק קצת מטעם דלא הוה פס"ר בכלל שיבעיר המדורה ע"י פתיחת הדלת, דלא מסתבר דבאינה קרובה קצת לא יהא פס"ר בכלל, ובפרט ברוח שאינה מצויה, ולא מצאתי בשום פוסק שיאמר דברוח שאינה מצויה אסור לפתוח הדלת אם הוא רחוק קצת, וגם מבואר בשוועה"ר בס"א ובקו"א ס"ק ב' דשיעור קרוב היינו ממש (כמו בהלכות חטובה ע"י סי' תר"פ) ויותר מזה מותר, ובודאי אכתי הוה בכלל פס"ר ודו"ק.

כ) ועי' ברבינו חננאל (בשבת ק"כ:) דמבאר דהא דאסור לפתוח הדלת כנגד המדורה הוא מטעם המבואר (בכ"ב ס"ב) דזורה דחייב מטעם דהוה מלאכת מחשבת וז"ל: ש"מ דכיון דמשוי אורחא אפי' לרוח מצויה

האבן העוזר מתיר גרמא באינו מכויין לכך

(טז) וכן מבואר להדיא באבן העוזר (בסי' שכ"ח על מגיא ס"ק נ"ג) דהוא הראש לשיטת החמירים בגרמא במתכוין, דדוקא משום מחשבתו לכך בהדיא חייב כמו בזורה. ובזה מבאר מדוע מותר (בסי' שכ"ד סי' י"ג) להעמיד בהמתו ע"ג עשבים בשבת ולא חשב גרמא בכונה לתלוש העשבים כתב שם וז"ל: דאין כוונתו ומחשבתו על שום מלאכה רק שבהמתו תאכל ותמלא כריסה ואין מחשבתו על המלאכה כלל ע"כ, הגם דמ"מ התלישה לא גרע מפס"ר דניחא לי, אפ"ה בגרמא ה"ה התיר גמור לכתחילה, (וכמובן דגם בזה אינו מצוי שיתכוין לתלוש ע"י אכילת בהמתו ולכן מותר)^{כא}.

גרם כיבוי באינו מכויין לכבות

(יז) וכן בסי' של"ד סי' כ"ב דמתיר המחבר גרם כיבוי ולרמ"א דוקא במקום פסידא, מיירי דמכויין לכך שיתבקעו הכלים והוה גרמא בכונה (וכ"כ בבה"ל שם), ואפ"ה ס"ל למחבר דמותר כיון דאיכא הפסק כלי, אבל בלי כונה מותר גם לרמ"א, אע"פ שהוא פס"ר, וכמו שהאריך בזה הנכד של הישועות יעקב בס"ס

ללבות ומחשב לכן אסור בשבת דהיינו מלאכת מחשבת ע"כ, מבואר דס"ל דהא דאסור לפתוח הדלת כנגד המדורה מיירי במכויין להבעיר המדורה ממש כמו בזורה לרוח, דגרמא בכונה להדיא אסור, וכן מבואר ברמב"ם (בפרק ה' הלכה י"ז) וז"ל: ואסור לפתוח את הדלת כנגד המדורה בשבת כדי שתהא הרוח מנשבת בה ע"כ מבואר דדוקא במתכוין לכך אסור (וכ"כ במרכבת המשנה לבאר שיטת הרמב"ם, וכ"כ בפמ"ג בא"א ס"ק ה' בשיטת הרמב"ם) ולפ"ז ליכא נפק"מ בין קרוב ורחוק דהגם שהוא כח שני וחשוב גרמא מ"מ בגרמא בכונה בהדיא ס"ל לר"ח דחייב (כנ"ל בשיטת אבן העזר) וכ"כ בנהר שלום לסי' שי"ד דלר"ח ליכא נפק"מ בין קרוב ורחוק כיון דמכויין לכך, אולם כמובן דאין המחבר מפרש כשיטת ר"ח וס"ל דדוקא בקרוב חייב דחשוב פעולת ידיו, ואסור גם בלי כונה בהדיא ככל מעשה בידים האסור בפס"ר דניחא לי, ועכ"פ יוצא מזה דלר"ח ורמב"ם דאוסרים גם רחוק (והיינו גרמא) מיירי דמכויין לכך בהדיא, ולמחבר דמיירי בא"מ רק פס"ר דניחא לי דוקא כח ראשון (קרוב) אסור דה"ה פעולת ידיו אבל רחוק מותר דגרמא באינו מכויין אע"פ שהוא פס"ר דניחא לי מותר לכתחילה לכ"ע, וצ"ב במש"כ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ט"ז אות יז) דכתב דלשיטת ר"ח הלזו דאוסר גרמא במתכוין לאו דוקא כונה בהדיא אלא ה"ה ניהא לי כמו בכל פס"ר דניחא דכתב התוס' (שבת מא:): דניחא לי ה"ה כמתכוין, וטעמו כיון דאינו מבואר דדוקא במתכוין, וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' ע"ז) וזה צ"ב דמבואר בר"ח דמיירי במחשב לכך, וכ"כ האחרונים בדעת הרמב"ם דדוקא במכויין בהדיא אסור.

(כא) וגם באבני נזר (או"ח סי' קצ"ד אות ב') הדגיש שלא לטעות בזה דגרמא בפס"ר אפ"י בניחא, אינו מועיל לעשותו כמכויין (משא"כ במעשה ממש), וכתב הוכחה הלזו מהאבן העוזר (דכל המחמירים נמשכים אחריו), ומבואר בדבריו (בהא דסי' שכ"ד סי' י"ג) דפס"ר בגרמא מותר לכתחילה וכ"כ בשו"ת יגל יעקב (או"ח סימן מ"א).

של"ד עיי"ש (והפוסקים העתיקו את דבריו)²², ועכ"פ יוצא מכ"ז דפס"ר דניחא לי בגרמא בלי כונה בהדיא מותר לגמרי חוץ באופן דמצוי שיתכוין דגזרו חז"ל ע"ז וכמו שנתבאר²³ (וע"ע בשו"ת ויען יוסף ח"א סי' קי"ז דהאריך בזה).

אורחיה (סיסטע"ם) לא חשוב כמכוין

(ח) יש אחרונים שרצו לחדש דכל דבר הנעשה באופן סיסטעמאטי"ש חשוב כמכוין לכך (ע' בשו"ת חלקת יעקב או"ח סי' ע"ז הערה ב') ובנו יסודם על שו"ת אחיעזר (ח"ג ס"ס) דכתב כן, אולם המעיין יראה דזה אינו, דאחיעזר אוסר שם להדליק הלעקטע"ר אף באופן גרמא מטעם דמכוין לכך בהדיא, אלא דמחלק שם מדוע גרם כיבוי מותר אע"פ שמכוין לכך, דהתם לא נעשית באופן אורחי (סיסטע"ם), כי אם במקרה עיי"ש, אבל בגרמא דאינו מכוין לכך לא הזכיר שם לאסור, ויש לו פירכא מסי' שנ"ז ס"ב דמותר לשפוך בשבת בביב של מים המקלח המים לחוץ לרה"ר (דרעי"ן - drain), אם יש יכולות להבליע שם שיעור סאתיים דחשוב גרמא שא"מ, אע"פ שהביב נבנה באופן סיסטע"ם (וע' בפמ"ג בסי' שנ"ז במשבצות ס"ק ג' דביב מותר אף דהמים יורדים שם לחוץ יותר במהרה עיי"ש)²⁴.

(כב) והגם דבשלטי גבורים (שבת ק"ב:) מסופק בזה אי דמותר במכוין עיי"ש, מ"מ הפוסקים לא העתיקו דבריו (כמו שהעיר בשו"ת כונת הלב סי' י"ט), וכתבו בסתמא דמיירי במכוין לכך, א"כ אין ספק מוציא מידי ודאי, ואפי' הא"ר (סי' של"ד ס"ב כ"ב) דהעתיק הש"ג לא העתיק רק דבריו הראשונים דמותר בפס"ר ולא העתיק דבריו אחרונים דמסופק במתכוין עיי"ש.

(ג) ואינו דומה למש"כ בסי' רס"ה במג"א ס"ק ב' בשם מהרי"ל דמשמע דאינו מתיר גרמא בלי כונה אלא לגבי ביטול כלי מהיכנו דקיל ובצירוף עוד טעמים עיי"ש דהתם באמת הניח הכלי בכונה לבטל אלא דהיה תחת השלחן אלא דאח"כ כשסילק השלחן אז היה בלי כונה אולם מובן דכוונתו היה לבטל הכלי כאן וכמבואר בתחילת דבריו דחשבו גרמא במתכוין אלא דצירוף אח"כ לומר דאולי אין כאן כונה בהדיא.

(ד) ויש מאחרונים שאסרו באורחי' דחשוב כמכוין, מהמבואר בהלכות כלאים ביו"ד סי' ש"א בט"ז (ס"ק ו') דדבר העשוי להנאת לבישה, חשוב כמכוין ולכך עיי"ש, וה"נ כיון דנעשית למטרה זו חשוב כמכוין ממש, אבל באמת אין הנידונים שוים כלל, דהתם מיירי ממעשה ממש בידים, אבל בנידון דידן מיירי בגרמא בעלמא, דכבר נתבאר דאינו אוסר אלא בכונה בהדיא, והוא דמבואר ביו"ד בסי' ש"א ס"ה לגבי ללבוש בגד כלאים כדי לגנוב המכס, דהטור מיקל משום דהוה דבשא"מ (אפי' בפס"ר), כמו בס"ז דמוכרי כסות מוכרין כדרך, כיון שאינם מכוונים להנאת חימום, אולם הרמב"ם (פי' הי"ח) אוסר ללבוש כלאים כדי לגנוב המכס, וכ"פ המחבר שם, וכתב הב"י לפרש שיטת הרמב"ם מדוע שאני במוכרי כסות דמותרים ללבוש כדרך, דלא מיירי מלבישה ממש כי אם שמעלה עליהם כדי להוליכם ממקום למקום, והב"ח מפרש שיטת הרמב"ם דבמכס אוסר מטעם דהוה פס"ר דניחא לי, אבל במוכר אינו נהנה כלל א"כ הוה פס"ר דלא ניחא לי עיי"ש, ועי' בע"ז בש"ך (ס"ק ח'), אולם הט"ז (ס"ק ו') כתב דודאי מיירי כולהו מלבישה ממש אלא דבדין מכס (בס"ה) ס"ל לרמב"ם דכיון דא"א להציל

הסרת מונע חשוב מעשה בכח ראשון

יט) בגדר דיני גרמא רבו הדיעות, וכבר נתבאר לעיל שיטת המג"א (לרוב אחרונים שדנו בדבריו) דאף דבר הנעשה תיכף ומיד, כיון דסוכ"ס כח אחר מעורב בו חשוב גרמא, וכמו שדנו הפוסקים מדוע זורה חשוב מלאכה אף דהוה גרמא דכוח אחר דרוח מעורב בו, וכן דנו הפוסקים באופה ומבשל דוקא מטעם שהיו במשכן אבל בלא"ה הוה גרמא אף דמתחיל תיכף, והטעם דסוכ"ס נעשית מאליהן [ויש חולקים דכל דבר הנעשה תיכף חשוב מעשה ממש (עי' במהר"ם שי"ק סי' קי"ד)] אולם כ"ז דוקא דלא עסק כלל בחלק הפועל המלאכה כי אם בדבר הנתברר והנתבשל והנטחון, אבל באופן שעסק בחלק הפועל המלאכה אם נעשה תיכף חשוב פעולת ידיו כמו במבעיר אש תחת הקדירה חשוב מעשה ידיו, ורק להניח קדירה ע"ג אש דנו הפוסקים ולא בהיפך, וכן הפורס מצודה וחיה נכנסה חייב (סי' שט"ז) דחשוב צידה בידיים, וכ"כ הבה"ל (בסי' רנ"ב) דהמג"א מודה אם היה הרחיים של מים סגור והוא פתחו בכח ראשון דחייב, וכ"כ האגלי טל (מלאכת טוחן ס"ק ו'), ולכן בפותח דלת לפני הנר ומדורה (בסי' רע"ז) אם הוא קרוב ממש חשוב מעשה ידיו, כיון דהוא פעל המלאכה וחשוב כאילו דחף הרוח לפניו.^{כה}

א"ע מהמכס כי אם על ידי לבישה נמצא דהלבישה ה"ה הכרח אצלו נמצא דנהנה מהלבישה, משא"כ במוכרי כסות דאין הלבישה הכרח למכור, דיש להראות להקונה באופן אחר, נמצא דאין כאן הנאת לבישה, מבואר מכ"ז דהגם דה"ה פס"ר, אין איסור בלבישת כלאים כי אם בלבישה דנהנה ממנו, ובה כתב הט"ז (בסי' ו') דא"א לאדם ללבוש בגד כלאים תמיד ולומר דאינו מכיון להנאה, וכן בהמבואר בסי' ש' (פעיף ו') דאסור לכוון כלאים על ידו כשמנהיג בהמות דהכריכה נעשה לזה שיהנה ממנו לעולם, משא"כ במוכרי כסות דבלבישה זו שהוא לפי שעה לא נעשה להנאה לא חשוב כמכיון לכך, ועפ"ז דנו לומר דכל דבר העשוי לכך חשוב מכיון, אבל זה אינו דדוקא בכלאים דהמדובר הוא מפס"ר במעשה בידיים דמעלה ע"ג כלאים אלא דבעינן שיהנה, וע"ז כ' הט"ז דאם עשו להנות ה"ז לבישה שיש בו הנאה, אבל בנידון דידן דגרמא מותר אלא דאם מכיון לכך בהדיא ה"ה מלאכת מחשבת (ולאהע"ז חייב ולמג"א מדרבנן) מנלן דעשו לכך חשוב כמכיון, דכבר נתבאר לעיל דבדיני גרמא אינו דומה למעשה בידיים דפסיק רישא דנחא ליה חשוב כמכיון, אלא בעינן כונה בהדיא, ובפרט דבסי' שני"ז (ס"ב) מוכח בהדיא דמותר אף דעשו לכך (כמו ביב המקלה מים לחוץ), ועוד יותר יש לומר דדוקא בבגד כיון דעשו לכך ללבוש לחממו וכדומה, א"א לומר דא"מ לכך, משא"כ במקרה וסטי"ם אין הטערמעסטא"ט עשו לכך להבעירו בפתיחת הדלת דגם בלא"ה הטערמעסטא"ט מבעירו מפעם לפעם, א"כ אין הדבר תלוי זה בזה א"כ לא חשוב מכיון לכך.

כה) וע' באגלי טל (מלאכת טוחן ס"ק ה' אות ט') דכתב דלאו דוקא דהסרת מונע תלוי בכח ראשון או כח שני, אלא ה"ה בכל דבר ששופך וכוח אחר מעורב בו תלוי בכח ראשון ושני, (כמבואר בהא בסימן שני"ז) והדבר פשוט דבמקום דליכא כח אחר מעורב בו אין כאן שום שמץ גרמא בו אע"פ שמתאחר הזמן

גדר כח שני

(כ) וכ"ז בכח ראשון שהוא קרוב ממש דחשוב פעולת ידיו וכיד אריכתא, אבל בכח שני דכוח אחר מעורב בו חשוב גרמא, וכמבואר בסנהדרין עז: לענין בידקא דמיא דכח שני פטור, ועיי"ש ברש"י (בד"ה כח שני) שהניחו רחוק קצת ולא נפלו המים מיד עליו, עיי"ש, וכ"כ ביד רמה (שם), וכ"כ רש"י (בחולין ט"ז), דגדר כח ראשון ושני תלוי אם נעשית מיד או אח"כ עיי"ש, וכ"מ בשו"ע בסי' קנ"ט (ס"ז) דדוקא בקרוב למקום השפיכה עלתה לו נטילה ולא ברחוק עיי"ש, ובנמוקי או"ח (שם ס"ק א') העיר דליכא הגדרה ברורה ואיזה כח ראשון ואיזה כח שני ועמד בצ"ע, ועיי" בשו"ת דבר אברהם (ח"ג סי' י"ג בסו"ד) דמצדד דאולי תלוי הדבר בזה דאם פותח מסגרת המים ויחזור ויסתום מיד, דהמים היוצאים בהכרח ואין בידו להפסיקו הוה כח ראשון, משא"כ מים שביכלתו להפסיקו הוה כח שני עיי"ש, ולכן בנוגע פתיחת דלת המקרר תלוי בזה דאם פועל תיכף חשוב פעולת ידיו, ואם לא פעל תיכף דעדיין צריך לרוח הבא אח"כ חשוב גרמא, וכמובן דקשה להגדיר הדבר בדיוק, מ"מ המעיין במקור הדבר רואה דהמדובר הוא מסקונדע"ס ממש, [וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' ע"ז) דיותר מה' סקונדע"ס ה"ה יותר מכח שני ורוב פעמים אין הקאמפרעסער מבעיר קודם ה' סקונדע"ס].

כח כוחו

(כא) ויש שדנו לומר דאה"נ דדבר הנעשה תיכף בכח ראשון חשוב מעשיו ולא גרמא, מ"מ יש לדון מדין כח כוחו (ע' מכות דף ח.), ונוגע בכמה דברים הפועלים ע"י כח עלעקטראניק דנעשים תיכף ומיד מ"מ כמה כוחות איכא בו [ואע"פ שאין כאן כח אחר והכל בא מפעולת ידיו מ"מ כח ראשון כבר נפסק כוחו] וע' בשמלה חדשה (פרק ג' ס"ק ו') דמסופק בזה (ועיי' במרכבת המשנה פ"ט ה"ד) ובשו"ת חלקת יעקב (חי' או"ח סי' ע"ו) פשיטי ל"י להקל בזה, וכן משמע בשו"ת יגל יעקב (חאו"ח סימן מ"א) ויש אריכות בזה ומ"מ חזי לאיצטרופי להקל בכלים שיש להם טערמאסטא"ט.

העולה מכל זה

(כב) היוצא לנו מכל הנ"ל, (א) דבר שאין מתכוין מותר לכתחילה אפי' באיסור תורה, ובפס"ר מודה ר"ש דחייב חטאת (ודוקא בניחא ליה דאז הרי הוא כמתכוין,

ובלא ניחא ליה אסור מדרבנן, (ב) פס"ר באיסור דרבנן להלכה מוסכם דאסור, חוץ בהוספה מיקל הטו"ז בשעת הדחק (וכן פסק השועה"ר), (ג) ספק פס"ר באיסור תורה פליגי בראשונים ובאחרונים וליכא הכרעה ברורה בזה, (ד) ספק פס"ר באיסור דרבנן הסכמת הפוסקים לקולא, (ה) קרוב לפס"ר (לכמה פוסקים) חשיב כפס"ר (ו) גרמא בכונה בהדיא (רחיים של מים וכדומה) לכמה פוסקים אסור מן התורה דמלאכת מחשבת הוא, וכל המלאכות דומה לזורה ומבשל, ולכמה פוסקים אינו אלא מדרבנן, דדוקא במלאכה שהי' במשכן באופן גרמא חייב, ולמעשה קשה להכריע בזה (ונפק"מ ע"י עכו"ם), (ז) גרמא באינו מכוי'ן אע"פ דניחא ליה (באופן דאינו מצוי שיתכוין) מותר לכתחילה, (ח) גדר גרמא היינו כח שני, שלא נעשית פעולתו ע"י מעשיו לחוד אלא שכוח אחר מעורב בו.

• חלק ב' •

הטעכנאלאגיי'ע בהלכות שבת

אחר שביארנו שרשי מלאכת מחשבת, עוד צריך להקדים בקצרה המלאכות ואיסורים אשר כרוך בפתיחת המקרר בשב"ק, ולהקדים בקצרה דברי גדולי האחרונים אשר דנו בזמנם, כשנכנסו גלי הטעכנאלאגיי'ע בדרכי חייהם, ונתחדשו כלים מכוונות (מאשינע"ן) דבר יום ביומו, ואח"כ נבאר האם דומה מילתא דידן למילתא שלהם, ונבאר דינים אלו, א) אור לעקטערי"ק (אינקאנדעסענ"ט, פלארעסענ"ט, L.E.D.), ב) הבערת מאשינע"ן, מאטאר וכו' (שאין להם שום אור ואש), ג) כלים ומאטאר"ן המוציאים ניצוצי אש בהבערתן, ד) כלים המתנהלים ע"י קאמפיוטער"ר שיש להם מוח וזכרון [מעמער"י] לגבי מלאכת כותב ורושם.

א) אור של לעקטערי"ק

נר אינקאנדעסענ"ט

א) כשיצא לאו"ר עולם הלעקטע"ר הראשון, [נקראת אינקאנדעסענ"ט] דנו בו הגדולים בנוגע להשתמש בו בשבת [המציאות עיין בהערה¹] ויצא הגאון הבית יצחק (בשו"ת י"ד ח"א סי' ק"כ אות ה') לאסרו מה"ת, דהמדליקו ה"ה כמו מבעיר אש ממש, וכ"כ כמה גדולים לאסור מה"ת מטעם שהמחמם את הברזל כדי לצרפו חייב משום מבעיר (רמב"ם פי"ב ה"א), ע' בקרן לדוד (או"ח סי' פ') ובמחזה אברהם (או"ח סי' מ"א) ובארץ צבי (ח"א סי' ס"ב) ובאחיעזר (ח"ג ס"ס)

כו) הלעקטער הראשון נעשית (לערך) באופן זה, כמו כלי זכוכית ובתוכו חוט של מין מתכת (הסובל חום גדול), מסובב כמו פתילה, וכשמחברים אותו לזרם גדול של עלעקטערי"ק, אז תיכף נתחמם לטעמפעטשע"ר לערך 1000 פארענהייט ומוציא כח של אש, וא"א להפתילה להוציא שלהבת ממש, כיון שמונח בזכוכית סתום ואטום ואין לו אויר, א"א להעשות אש ממש, ומ"מ אינו נכבה כ"ז שמחובר לכוח גדול של עלעקטער, ובמשך הזמן נשרף הפתילה מעט מעט עד שנקרע ופוסק מלעבוד [והבי"צ הנ"ל ס"ל דהרי הוא אש ממש, עד כדי כך דס"ל דיכולין לצאת בזה מצות הדלקה"נ לשבת וכן להבדלה, ועיי"ש דרן לגבי נר חנוכה, אולם ס"ל לכמה אחרונים דלענין זה לא דמי לנר ע' בשו"ת מחזה אברהם או"ח סי' מ"ו, ובלבושי מרדכי תליתאי או"ח סי' נ"ט ובמהרש"ג ח"ב סי' ק"ז ואכמ"ל דליכא נפק"מ לנידון דידן].

ובתולדות שמואל (ח"ג סי' ע"ג אות ב'), אולם בלבושי מרדכי (חאו"ח קמא סי' מ"ז) צידד דהבערת לעקטע"ר לא הוה כ"א איסור דרבנן, דהמחמם את המתכת אינו חייב אא"כ מכוין לצרף, ולמעשה כל אחרונים חולקים עליו (דלצרף לאו דוקא, וה"ה להאיר ולחמם וכו'), ונתפשטה הוראה בכל תפוצות ישראל דאור הלעקטע"ר ה"ה איסור תורה.¹

נר פלארעסענ"ט

(ב) לאחרונה לפני כמה שנים נתחדשו נרות פלארעסענ"ט (לאור שהלעקטע"ר הראשון הוציא חום גדול), שאין אורה בא מחוט המאיר, רק מונח בתוכו כמין גע"ז, אשר בהתחברו לזרם של עלעקטער מוציא אור גדול, [המציאות עיין בהערה²] ובתחילה היו איזה שרצו לומר דאינו אלא מדרבנן, כיון דאין כאן משום מחמם מתכת, אולם אחר בירור המציאות, נתברר לכל דיש בתחילתו חוטינן המכניסים כוחו של עלעקטע"ר ונעשים כגחלת, וגם בזה הסכימו האחרונים דאסור מה"ת, וא"א להתיר אף ע"י עכו"ם (וע' בנשמת שבת ח"ו קונטרס עלעקטעריק סימן ז').

נר על. אי. די.

(ג) והנה המציאות לאחרונה, שנתחדש אור חדש, הנקרא L.E.D. [ר"ת LIGHT EMITTING DIODE] ובזה אחר בירור המציאות חזינו, דאין לה שום שייכות לאש או להמחמם מתכת לא בתחילתו ולא בסופו, אלא דיש בו חומר של אטא"ם, שיש בו כח גדול של עלעקטעריק, וכשמחברים אותו לעלעקטער ומתחיל החומר להתנענע, אז מוציא ענערגי"ע וזהו אורו של L.E.D., ואין בו שום חלק המתחמם כגחלת³, דא"צ לזרם גדול של עלעקטער (ולכן אינו שואב כ"כ

כז) וליכא נפק"מ בין שבת ליו"ט בענין הדלקת הלעקטע"ר הגם דהבערה מותר ביו"ט מ"מ מוליד אסור ביו"ט כמש"כ סי' תק"ב (פ"א) וכן כ' בשו"ת אמרי יושר החדש (פי' כ"ז) וז"ל בענין הדלקת עלעקטעריק ביו"ט שאין בזה נידוד ספק כלל וכבר הסכימו כמה וכמה גדולי הדור לאסור, ע"כ.

כח) הפלארעסענט נעשית באופן זה, ה"ה כמו שפופרת ארוכה [יש שהוא פשוטה (מצוי בבהמ"ד וכו') ויש שהוא מקופל (באלב"ם בבתים)] והשפופרת מלא עם גע"ז אשר בטבעו כשזרם העלעקטעריק עובר בתוכו מתעורר גלי אור, אלא כדי להכניס כח העלעקטעריק בהגע"ז צריכין מקודם לעשות כמו בבאל"ב הראשון דיש בתחילתו חוטינן של מתכת המתחממים כגחלת [ונקראים סטאַרטער] וזה שולח כח של עלעקטער בהגע"ז, נמצא דלדינא ליכא נפק"מ בין באלב הראשון לפלארעסענ"ט, דסוכ"ס איכא משום מחמם את המתכת דחייב מה"ת [וע"ע בנשמת שבת ח"ו בקונטרס עלעקטער סי' ז].

כט) דכה של L.E.D. הוא מדייאוד (diode) ודומה לחוט השערה שאינו סובל חום יותר מ 200

עלעקטעריי"ק), ומקודם התחילו להשתמש בו בכלים של דיזשיטעל"ס (אלארע"ם זייגע"ר וטעלעפאנ"ס), ולאחרונה התחילו להשתמש בו גם בלעקטער"ס שבבית, והדבר מוסכם דאינו אלא מדרבנן, מטעם איסור מוליד דבר חדש, ויתבאר אי"ה באות שאח"ז [זולת לשיטת החזו"א דאוסר בכ"ז משום בונה וסותר מה"ת (ויתבאר אי"ה באות ח')].

(ב) הבערת מאשינע"ן, מאטאר וכו'

(ד) עד הנה דיברנו מהבערת אור הלעקטער, דעפי"ר יש בו משום מלאכת הבערה (חוץ ב L.E.D.), עוד דנו הגדולים כשנתחדשו כלי עלעקטעריי"ק המאשינע"ן ומאטאר"ן וכו', באלו שאין בו משום מחמם את המתכת כגחלת וכ"ש לאש ממש, כי אם הולדת זרם העלעקטער בהכליל, ולערך בשנת תרל"ו יצא לראשונה כלי כזו שאין בו כי אם כח עלעקטעריי"ק והוא היה הטעלעפאון^א, והיה מוחלט שאין כאן מקום למלאכת הבערה ודנו הפוסקים מה דינו.

מוליד דבר חדש

(ה) הגאון הבית יצחק (בשו"ת יו"ד ח"ב במפתחות סי' ל"א) דן בנוגע לדבר על טעלעפאון בשבת, וכתב וז"ל: יש לאסור עוד (חוץ משום השמעת קול עי' סי' של"ח) משום דע"י סגירת (אנשליס"ן) זרם העלעקטרי נולד כח עלעקטרי, וזה אסור בשבת כמו בסחופא כסא אשיראי אמרינן (בביצה דף כ"ג). דאסור משום מוליד

פארענהיי"ט (בשם המומחים) וחום האש לעשותו כגחלת הרי הוא לכל הפחות 400 פארענהיי"ט, א"כ אין ביכולתו להיות אש ממש דאם הוא נתאדם כגחלת נתבער תיכף מרוב דקותו (זה בחנתי וראיתי), ובאמת כבר כתב כן בשו"ת נשמת שבת (ח"ו קונטרס עלעקטעריי"ק סימן ט'), ועי"ע בטל מלאכות (מלאכת מבעיר אות ג') מה שכתב בזה.

(ל) ע' בשו"ת מהרש"ג (ה"ב סי' קל"ד) דמצדד דכוחו של עלעקטער ה"ה אש ממש, ומחמת ספיקא דאורייתא פסק לחומרא, ועי"ש בהג"ה מבין המחבר דכתב בשם אביו שלא היה בקי בעניני עלעקטער (וכ"כ בס' פ"ב) ולכן חשש דזרם עלעקטער ה"ה אש, אבל מציאות נתברר שאין זה אש ממש כ"ז שלא הגיע דראנטע"ן לחומו של גחלת כמו בלעקטער"ס עכת"ד [וצ"ב בשו"ת כונת הלב סי' י"ט דחשש דעלעקטעריי"ק הוא אש ממש עיי"ש].

(לא) וה"ה לשון גריכיי"ש [טעל"ע = רחוק, פאון"ן = קול] והוא הטעלעפאנע"ן מחוברים בחוטי עלעקטע"ר, וכשמדבר מצד אחד מכה בקולו על כוחות עלעקטעריי"ק, ונתהוה סיגנאלע"ן, ומכה על צד השני של החיבור, ונתהוה לצד השני לקול, וזה עשה רעש גדול בין הפוסקים (לגבי שאר דיני תורה) אם זהו קולו או לא, וכמובן דכהיום נשתנו המציאות בזה.

ריחא, ה"ה דאסור לעשות עלעקטריש"ע פערבינדונג בשבת, ומה"ט יש לאסור לעשות זאדאוואססע"ר בשבת משום דגם שמה מוליד הרכבה חמית-חעמיש"ע פערבינדונג עכ"ל.

ודברים אלו פתח פיתחא רבא לאסור כל כלי המאשינע"ן בשבת, ועצם איסור מוליד אינו אלא מדרבנן, והטעם כתב רש"י שם שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה ע"כ², ודברי הבי"צ הלזו הובא להלכה בספרי גדולי האחרונים.

הוספת כח עלעקטער"י

(ו) אחרי שביארנו דאיסור הולדת עלעקטער"ר נלמד מדין מוליד ריח, א"כ דון מינה לשאר פרטיה, והוא דמבואר בביצה ל"ג: דמוללין עצי בשמים והטעם דאינו אלא הוספה (וכ"פ בשו"ע סי' שכ"ב ס"ה), אלא דהמג"א (בסי' תקי"א ס"ק י"א) מחדש דדוקא בעצי בשמים דאינו מוסיף, אלא מוציא הריח שבתוכו, משא"כ להוסיף בשמים על בגד אסור, דמ"מ מוסיף ריח חדש, אולם השועה"ר (שם ס"ז) כתב דדוקא מין אחר אסור להוסיף, אבל אותה מין מותר [ומשמע שלמד כן במג"א, והגם דכאן במג"א לא משמע כן, מ"מ בסי' תרנ"ח ס"ק ב' משמע כן] וכ"כ הח"א (כלל צ"ג סי' י"ד).

ולפ"ז יש מקום להקל בהגברת זרם עלעקטער"ר (כמובן דכ"ז במקום שאינו כרוך בשאר מלאכות) כיון דמוסיף במין אחד אין זה דבר חדש, ובזה דנו האחרונים להתיר לדבר בשבת עם מי שלבש בהערינ"ג עיד"ס, דאף דע"י דיבורו מוסיף כח עלעקטער, אין זה כי אם הוספה, [וע' בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' מ"א, וכן עמא דבר] ואין לאסור הוספת עלעקטער"י ממשי"כ בבית יצחק (שם) לאסור לנסוע בבאה"ן מטעם דעכו"ם המנהיגו צריך להרבות בשבילו כח עלעקטער"יק, דהמע"ן יראה שהוא מטעם שצריך העכו"ם לעשות איזה מלאכה בשבילו, כדי להרבות כח עלעקטער"ר (כגון הבערת אש וכדומה).

(ב) איסור מוליד בשבת ויו"ט מצאנו כמ"פ, בשבת נא: אין מרסקין שלג וברד (וכ"פ בשו"ע סי' שכ"ב ס"ט ובסי' ש"ח ס' ט"ז), וכן מוליד ריח אסור בביצה כג. (וכ"פ בשו"ע בסי' תקי"א ס"ד ובסי' תרנ"ח ס"ב), וכן מוליד אש אסור ביו"ט מה"ט ע' ביצה לג. (ובשו"ע סי' תק"ב ס"א), וכ"ז איסור דרבנן הם ואפ"ל לשיטת הט"ז באו"ח סי' תק"ב ס"ק א' דס"ל דמוליד אסור מה"ת, היינו דוקא במוליד אש דאסור בשבת מה"ת משום מלאכת הבערה ס"ל לט"ז דלא התירה התורה להבעיר ביו"ט אלא יש מיש, ולא דבר חדש א"כ נשאר באיסור תורה, אבל מוליד ריח וכדומה דליכא בו שום איסור תורה בודאי מודה הט"ז דאינו אלא מדרבנן, [וע' בתולדות שמואל ח"ג מצוה ל"ב ס"ה אות ב' דמצדד דלט"ז הנ"ל אסור לעשות שום דבר חדש ע"י ספר יצירה מה"ת וצ"ב].

פסיק רישא באיסור מוליד

ז) עוד נידון גדול נוגע לנו לפי הבית יצחק הנ"ל דאיסור של כלי עלעקטעריק הוא משום דדומה למוליד ריח, דמבואר בהלכות סוכה סי' תרנ"ח ס"ב ברמ"א דאיסור ליתן האתרוג על בגד ביו"ט דמוליד ריחא (ומקורו ממהרי"ל), אולם היש"ש (בביצה פ"ב סי' ל"ד) חולק ע"ז, ולדעתו דוקא במלאכה גמורה איכא איסור בפס"ר ולא במוליד ריח לחוד, אולם המג"א שם ס"ק ב' הסכים לשיטת הרמ"א דאיסור פס"ר במוליד [וע' במחצת הש"ק דביאר דמג"א ס"ל כמ"ש בסי' שי"ד דפס"ר באיסור דרבנן אסור, והיש"ש ס"ל דאיסור מוליד ה"ה איסור קל ולכן מותר בא"מ אע"פ שהוא פס"ר], ובסי' תקי"א כתב שם הט"ז (ס"ק ח') להלכה כשיטת היש"ש דמותר פס"ר במוליד, וכ"כ שם המג"א ס"ק י' [דאע"פ דמוליד ריח באוכלין אסור, אם אינו מכוין לכך מותר, ומבואר דאפי' פס"ר דניחא לי (דנהנה מריח המאכלים) מותר], וכ"כ השועה"ר (בס"ז) והאריך שם בקו"א לבאר דכ"ה שיטות רוב ראשונים ואחרונים, וכתב דאף דהמג"א סותר א"ע בסי' תרנ"ח, דברים שנאמרו במקומן עיקר, ומותר, וע' במשנ"ב (בסי' תרנ"ח ס"ק ז') דכתב דלכתחילה צריך להחמיר בפס"ר במוליד, אבל בשעת הדחק כגון שאין לו מקום להניח האתרוג מותר ע"כ, וכ"כ בכפה"ח (שם ס"ק ח')^ל.

ונידון הלזו נוגע טובא להשתמש בכלי עלעקטערי"ק לצורך היתר, ואינו מכוין להדליק חלקי העלעקטערי"ק אלא דפסיק רישא הוא, דלפי הבית יצחק דאינו אלא משום איסור מוליד, יש צד להקל אף בפס"ר דניחא לי [כגון לפתוח דלת המקרה, ואיכא חלקים הנדלקים תיכף באופן פס"ר דניחא לי, דיש צד להקל בזה], ובודאי דלהלכה צריך להחמיר בזה, כיון דתלוי באשלי ברבבי וליכא הכרעה ברורה בזה, מ"מ חזי לאיצטרפי וכן במקום צורך ושעת הדחק מותר כמו"ש במשנה ברורה (סימן תרנ"ח ס"ק ז') ועכ"פ בלא ניחא ליה.

שיטת החזון איש בכלי עלעקטערי"ק

ח) אמנם ידוע שיטת החזו"א לאסור להשתמש בשב"ק בכלי עלעקטערי"ק מן התורה משום מלאכת בונה וסותר [ע' בחזו"א או"ח סי' נ' ס"ק ט', ועוד נוסף במכתבים סי' קנ"ו (השמטות לסי' שי"ג) שכתב החזו"א אח"כ, כשהתוכחו עמו גדולי תורה] ועיקר חידושו הוא, דלתקן חיות בגשם חשוב בונה, וה"נ כשמבעיר

(לג) ובאמת דאיכא אריכות בזה, דט"ז גופי' המיקל כמהרש"ל, פסק בסי' שכ"א ס"ק ז' לאיסור, וכ"כ שם השועה"ר ס"ז, ועיי"ש במשנ"ב ס"ק כ"ה דכתב דט"ז חזר בו בסי' תקי"א ע"כ, וכן צ"ל לשועה"ר הנ"ל, וע' בפר"ח בסי' תקי"א דמיקל, וכ"כ בשו"ת גינת ורדים ח' או"ח כלל ג' סי' ט"ז (והו"ד בדעת בסי' שי"ד) אולם ע' בא"ר בסי' תרנ"ח ס"ק ג' דמחמיר כמהרי"ל, וכ"כ בקוצש"ע סי' קל"ז ס"ז להחמיר בזה.

הכלי ה"ה נותן חיותו לתוכו, ולא חשוב כהוספה בלבד דכיון דמעמידו ממות לחיים ה"ה כעושה כלי מתחילתו דחייב אף בכלים וכ"ש באור לעקטע"ר דאז ה"ה בונה בקרקע עיי"ש, והאחרונים דנו הרבה עליו הן בהא דפשיטא לי דבנין לשעה חשוב בונה, לאו דבר ברור הוא, דידוע שיטת השועה"ר (בסי' שיי"ג ס"כ) דבנין ליומו מותר, (וכ"מ בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ע"ב) וע"ע בשו"ת שו"מ (רביעאה ח"ג סי' כ"ה), אולם בנודע ביהודה (תנינא סי' ל') משמע לאיסור) וגם עצם חידושו דהוספת זרם עלעקטער חשוב בונה מה"ת וכעושה כלי מתחילתו, נראים מחודשים וכל גדולי האחרונים שנשאו ונתנו בדיני לעקטע"ר וכלי עלעקטעריק לא הזכירו סברא זו, מסתבר דלא סבירא להו כן, וכ"ה הוראה בינינו דעלעקטעריק אינו אלא דרבנן ואין אנו חוששין לשיטת חזו"א ועכ"פ בנידן דרבנן (כגון באופן גרמא וכדומה)^{לד}.

ג) כלי עלעקטערי"ק שיש בהן ניצוצי אש

ט) הגם שביארנו דנקטינן כשיטת הבית יצחק הנ"ל, דאיסור כלי עלעקטעריק אינו אלא מדרבנן משום איסור מוליד, מ"מ צריכין להוסיף דכל זה דוקא בכלים דליכא ניצוצי אש (פינקען-קטנים) כגון בטעלעפאון שדן הבית יצחק שם, אבל בזמנינו דרוב כלי עלעקטערי"ק המסבבים את עצמם פועלין ע"י כח המאטא"ר (אופן המתגלגל) ויש שמתהווה עיי"ז ניצוצי אש, ויש לדון בו משום הבערה. על כן נקדים לבאר איסור של ניצוצי אש.

כליון עצים, או ריבוי האש

י) מלאכת הבערה הרי הוא מל"ט מלאכות וחייב חטאת, ובפשטות מיירי

לד) דהמעייין בתשובות גדולי האחרונים יראה דכשיצא לאור עולם הלעקטע"ר, היו איזה שרצו לומר בו קולא ועכ"פ דאינו אלא דרבנן, וכל גדולי האחרונים לחמו נגד זה והאריכו לאסור להשתמש בזה מה"ת, ודנו בו משום מלאכת הבערה ולא הזכירו כלום מחשש בונה וסותר, ע' בבית יצחק בשו"ת יו"ד ח"א סי' ק"כ וביו"ד ח"ב במפתחות סי' ל"א, ובמחזה אברהם ח"א סי' מ"ב, מהרש"ם ח"ב סי' רמ"ז, קרן לדוד סי' פ' וסי' קמ"ד, ומהרש"ג ח"א סי' ד, ולבושי מרדכי ח"א או"ח סי' מ"ז, וכן האחיעזר בח"ג סי' ח"ד סי' ג"כ אוסר מטעם מלאכת הבערה, (כידוע להם באלו הרוצים להקל ושלח כתבים לקצבי תבל שזוהו איסור תורה (ע' בשו"ת חלקת יעקב בהסכמת ר' איסר זלמן מלצר זצ"ל)) וכן הדגיש המנחת יצחק בחלק ח' סי' כ"ו דכפי הנראה מפוסקים אחרים לא ס"ל כחזו"א עיי"ש, וע' בשו"ת אבן ישראל ח"ט סי' כ"ב דהולק על כל דברי החזו"א, וע' בשבט הלוי ח"א סי' קכ"א דכתב דדעת החזו"א צ"ע, וע' בנשמת שבת בחו"ו בקונטרס עלעקטעריק סי' י"ב ששמע מזקני בעלי הוראה (מהר"ל) דאינו אלא מדרבנן, (אולם ידוע דהחזו"א החזיק עוז בהכרעתו הזאת ופלפל בזה הרבה עם כמה רבנים ולומדים בכתב ובעל פה מה שלא היה דרכו בשאר דברים (נשמ"ש

במבעיר אש ע"ג עצים, או על שמן ופתילה וכדומה, דיש בו שני חלקים חלק השלהבת וחלק הנשרף, ודנו הפוסקים איזה חלק הוה מלאכת הבערה, והוא דשיטת השועה"ר בסי' תצ"ה ס"ב דעיקר הבערה הוא השלהבת, ואין החיוב על שריפת וכליון עצים ושמן (ועיי"ש בקו"א ס"ק ב'), אולם האבני נזר (בסי' רל"ח) חולק עליו דמלאכת הבערה הוא ענין כליון (כעין לשון 'ביעור' חמץ) ועיקר החיוב הוא על כליון העצים או שמן [ועיי"ש שכתב דהגם דהמחמם המתכת חייב משום מבעיר, הגם דהמתכת אינו מתכלה, מ"מ ה"ה תולדות מבעיר דדומה לדבר המתכלה דהמתכת גופא נעשה אש עיי"ש (וע"ע בסי' רכ"ט)] ומשמע שם דבשלהבת לחוד ליכא איסור תורה [וכ"כ בלבושי מרדכי (או"ח ח"א סי' מ"ז)], ולכאורה הוצאת ניצוצי אש תלוי בזה, דלשועה"ר ה"ה מבעיר מה"ת ולאבנ"ז אינו אלא מדרבנן.

אולם כתב הפמ"ג (באו"ח סי' תק"ב במשבצות ס"ק ב') דהמקיש בברזל על אבן וכדומה ויוצאין ניצוצי אש לאו הבערה והדלקה הוה רק נראה (כהבערה) ע"כ, וכ"כ בחזו"א (סי' נ' אות ט') דאם אין המתכת נעשה גחלת אף שניצוצי אור נתזין מן החוט אין זה מבעיר אלא יש בו משום שבות ע"כ, [ומשמע בפמ"ג ובחזו"א הנ"ל דאין הפטור בניצוצות משום דליכא כליון עצים אלא אפי' לשיטת השועה"ר דחייב על המצאת האש כיון דניצוצות א"א לאחוז בשום דבר ולא לשרוף אין בו חיוב הבערה] אולם התולדות שמואל (בח"ג מצוה ל"ב סי' ע"ג ס"ב) כתב לענין שלהבת היוצא ותיכף נבלע חייב משום מבעיר (ואולי ניצוצות קילא ויל"ע), וכן בס' מאורות נתן (על דיני עלעקטערי"ק - תלמיד החזו"א) בח"א סי' ע"א חולק על מש"כ החזו"א (הנ"ל) דליכא איסור תורה בניצוצי אש, דודאי הבערה הוא, וכ"מ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ט"ז אות ט"ז) דחשש לניצוצות לאיסור תורה עיי"ש, אולם כ"ז מסתבר בניצוצי אש דניחא ל"י (כגון המדליק פלא"ם שעל הגעז-רענט"ש דנעשה ע"י ניצוצי עלעקטערי"ק דמכוין לכך) אבל ניצוץ הנולד בעת חיבור החוטי עלעקטעריק וכדומה בודאי ליכא איסור תורה דלא גרע מפסיק רישא דלא ניחא ל"י (וכ"כ המאורות נתן שם, ובכונת הלב סי' י"ט עיי"ש, ופשוט) ^{ל"ה}.

לה) ע' בשו"ת באר משה ח"ו (בקונטרס עלעקטערי"ק) סי' ל"ז שנשאל מאחד אם מותר להפשיט הטלית קטן כשבשעת הפשטתו יתזו ממנו ניצוצי אור (שאק"ס) וא"א לראותו כי אם בחושך, והשיב דודאי מותר, וכתב דגם צוקער"ר כשמשרבים אותו יתזין ממנו ניצוצי אור ובודאי מותר עיי"ש. [וידוע דניצוצי בגד הלז הם עלעקטעראנ"ם וביכולות להדליק הנר (פלארעפנט) לשעה קל אם פושטין אותו לנגדו], ויש לדמותו למש"כ המ"מ (כפ"י י"ב ה"ב) דאם אינו מכוין ליכא מלאכה כלל אפי' בפס"ר עיי"ש בקטימת קיסם דמותר מה"ט ע"כ, ואולי הכא חמור טפי דכה דרכו של המאשינען להוציא ניצוצות, מ"מ לא גרע מפס"ר דלא ניחא ל"י, ואחרונים מציינים לשו"ת חת"ס (ח"י י"ד סי' צ"ב) דדבר ההולך לאיבוד א"א להיות חיוב הטאת [כגון השופך מים ע"ג גחלים לכבות הגם דהמים מתבשלים, להיות שהולכים

כח המאטא"ר

(יא) כל הכלים שיש בהם חלקים המסבבים את עצמם באים מכח המאטא"ר (מקררים, עירקאנדישע"ן, פע"ן, דרילער"ס ואפי' משחקי ילדים), ויש בזה שני מינים (א) פועל ע"י זרם עלעקטערי"ק המכה על הגלגל, ועל ידי זה דחפו ומסבבו, ועל ידי גודל הזרם נתהוין ממנו ניצוצות תמיד [ונקראת בראשע"ס], (ב) פועל ע"י כח המאגנע"ט, דידוע דכל מאגנע"ט יש לו שני כוחות, צד אחד מושך וצד השני דוחה, ומניחים המאגנעטי"ן בצידי המאטאר, ובאמצעו יש גלגל מסובב בחיטי עלעקטערי"ק, וכשהגיע זרם עלעקטער להחוטין הלזו נעשה התנגדות בין חוטי עלעקטער להמאגנעט, א"כ המאגנאט מדחה ממנו את המאטאר ולכן מתגלגל המאטאר [ונקראת בראשע"ס], והנפק"מ בין המאטאר"ן הללו הוא דהמאטאר"ר הראשון (בראשע"ס) עיקר כח הסיבוב בא מזרם עלעקטער, משא"כ במאטאר"ר השני (בראשע"ס) עיקר כח הסיבוב בא מדחיות המאגנע"ט, ואין צריך לכח של עלעקטער כי אם להתהות התנגדות המאגנעטי"ם, מ"מ הנפק"מ הגדולה ביניהם הוא דהמאטאר"ר הסובב את עצמו ע"י כח המאגנע"ט אין בו ניצוצי אש, ואין שום נידון משום הבערה, משא"כ מאטאר"ר הסובב א"ע ע"י זרם עלעקטערי"ק, ע"י גודל השטרא"ם נתהוה ניצוצי אש (כמו שרואים בדריילער"ס), ויש לדין לפי המבואר לעיל דלפמ"ג וחזו"א אסור מדרבנן, ולתולדות שמואל אסור מה"ת, אולם לפי הנתבאר לעיל דדוקא בניחא ל"י חייב ובלא ניחא פטור, גם בזה פטור, דבמצאות גם מאטאר"ר של בראשע"ס עיקר הסיבוב בא מזרם עלעקטערי"ק ואי"צ לניצוצות הללו ואדרבה זה מקלקלו (בשם המומחים), א"כ הרי הוא פס"ר דלא ניחא ל"י ואינו אלא מדרבנן.

מאטאר"ר של פרידזשידע"ר ועירקאנדישע"ן (קאמפרעסע"ר)

(יב) גם המקררים פועלין ע"י כח המאטאר הנ"ל, והוא דהמאטאר"ר מחובר לכלי (טאנק - ע' הציור בסוף המאמר) שיש בתוכו גע"ז הנקרא פריהא"ן [דהוא כמו דאמ"פ פאר"ע], ועל ידי כח המאטאר"ר שמכה על הגע"ז ולחצו ודחקו, נעשה הפאר"ע קאנצעטריר"ט ונתהפך לדבר לח (ליקווא"ד - LIQUID), ועי"ז נתחמם לרתיחות גדול דכ"ה טבעו דכשנתקבץ יוצא כח חמימות שבו, וכשחוזר להיות פאר"ע נתקרר, ואין יכולות בהקאמפרעסע"ר להרתיח כלום כי אם ללחצו (ולכן נקרא קאמפרעסע"ר מלשון גת-פרעסע"ר) והרתיחות ממילא בא, ואח"כ נכנס הגע"ז לצינורות ארוכין ושם חוזרין להיות פאר"ע ועי"ז נתהפכין לקור גדול ומקררים

כל הבא לידם, ואויר של המקרר עוברין בין אותן הצינורות (ע"י פע"ן) ומתקררים, וחוזרים למקרר וכן חוזר חלילה [וע' הציור בסוף המאמר], והמאטא"ר הזה צריך להיות בראשלע"ס ופועל ע"י סגולת המאגנא"ט כיון שמונח במקום לח וכע"ז ה"ה בעירקאנדישע"ן, ומה שיש לדון בהקאמפרעסע"ר (חוץ מהמאטא"ר) הוא משום מוליד, דמהפך הפאר"ע ללח (נוזל) כמו מקרח למים (ס"י ש"כ ס"ט) וכן להפוך הנוזל לפאר"ע, [וכמובן דעפ"ר ה"ה בלי כונה והדבר תלוי בפס"ר באיסור מוליד וכ"ש כשהוא בגרמא וכנ"ל], ומ"מ אין נראה לומר על רתיחות הפריהא"ן שם בישול, דאינו מכניס שום חמימות בהגע"ז, אלא דכ"ה טבעו שיוצא מעצמו כח הרתיחות שבתוכו, ועכ"פ לכל היותר אין זה גרע מתולדות חמה ואינו אלא מדרבנן (ע"י ס"י ש"ח ס"ג).

ניצוץ הנתהוה בשעת חיבור וניתוק חוטי עלעקטערי"ק

(ג) ויש עוד מקום לדין בנוגע הניצוץ אש, והוא דבשעה שמחבר שני חוטי עלעקטערי"ק, נתהוה ניצוץ קטן, וכן בשעה שמנתקים אותו¹, לפעמים רואין הניצוץ ולפעמים אין רואין אותו, ותלוי לפי גודל זרם עלעקטערי"ק (כגון בוועקו"ים קלינע"ר יכולין לראות הן בחיבור והן בניתוק), ודבר המחבר השני חוטין בתוך הכלי נקרא רילע"י [MECHANICAL RELAY] ושם נתהוה אותה ניצוץ, [ע"י בציור בסוף המאמר (מונח על העלעקטעראניש"ע באר"ד)], ומ"מ גם בזה פשוט דליכא איסור תורה, מטעם דהוה פס"ר דלא ניחא ל"י, דלא רק דלא ניחא ליה אלא גם מקלקלו² (שבראש החוט מקום שנעשה החיבור יש כעין כפתור קטן הנעשה ממין נחושת שנתקלקל כפי ריבוי ההשתמשות, והניצוץ היינו קלקולה שמבערו, וכשנתיישן הכפתור נתגדל הניצוץ ונתבער יותר ויותר מהניצוץ, דגדל עליו מין חלודה ע"י הניצוץ הנקרא carbon).

ולאחרונה התחילו להשתמש בכמה כלים (ומהם מקררים החדשים) ברילע"י שאין בו שום ניצוץ, מטעם שאין הרילע"י מחבר שני חוטין הללו אלא מחוברים הם ע"י חוט שאין בו עלעקטערי, והרילע"י נותן עלעקטערי לאותה חוט וע"ז

(לו) והסיבה פשוט, כיון דכוחות עלעקטערי"ק זורמים (שטראמ"ט) בהחוטין (דראנט"י עלעקטערי"ק) בכח ובמרוצה גדולה, א"כ כשמחבר החוטין ולא נגמר החיבור יוצא כוחות עלעקטערי ונתהוה לניצוץ, וכן בשעה שמנתקין אותו (שאלטערט"א א"י"ט) דכח עלעקטערי היוצא ואינו נכנס לצד השני נתהוה לניצוץ קטן [דומה למחלק צינור של מים בשעה שהמים מקלחים דבע"כ ינטפו איזה טיפות מים ודו"ק].

(לז) ע"י בפמ"ג (א"א ס"י שט"ז סק"ט) דיש לחלק בין פס"ר דלא איכפת ליה לפס"ר דלא ניחא ליה "במקלקל" דקיל יותר, ובזה אתי שפיר דהחמירו בווב לבסות כלי קטן דאין בו אוכלין, אבל ביש בו אוכלין יהא מותר, (הובא דבריו בב"ה"ל ד"ה יש מקילין וסיים דאם מפריח ג"כ הובובים נעשה ספק פס"ר בודאי אין להחמיר), וכן הוא בנידו"ד ספק פס"ר וגם מקלקל.

זורם עלעקטריי, וכיון שאין כאן חיבור ממשי אין כאן ניצוץ [ונקראת SOLID STATE RELAY - ע"י הציור בסוף המאמר], והמומחים אומרים דבמשך הימים יהיה במקרים אך ורק רילע"י הלזו, ובזה יהיה לנו הרוחה גדול לגבי הנידון דניצוצי אש בשב"ק.

ומ"מ כל חיבור וניתוק הנעשה בפועל בידיים (כגון כשתוחב הפלא"ג בכותל, או כשמדליק הסוויט"ש) לא נמלטנו מאיסור דרבנן (מחמת הבערת נציצות האש), ומה"ט אסור לנתק שום כלי עלעקטעריי"ק [אף לשיטת הבית יצחק הנתבאר לעיל, דאוסר משום מוליד, ואין שום איסור לבטל ההולדה (כגון לבטל הריח שבבגד) מ"מ אסור] כיון דמהוה ניצוץ קטן הגם דלא נחא ל"י אסור מדרבנן (ולחזו"א הנ"ל פשוט דאסור משום סותר כלי ודוק), וע' מש"כ בנשמת שבת (ח"ו קונטרס עלעקטעריי"ק סימן ח"י) לגבי כיבוי מאשיין שנתפשט ונתקבל לאיסור עיי"ש, ועוד נוסף לכ"ז יש בזה משום זילותא דשבתא ופשוט.

ד) כלי הטעכנאלאגיע לגבי מלאכת כותב ורושם

יד) עוד דנו האחרונים, כשנתחדשו הטעלעגראף, ואחריו כלים המקבלים הקול (הפאנא-גראף וטעיפ"ס וכו') לגבי מלאכת כותב ורושם, וזה נוגע טובא לגבי כלים שיש להם קאמפיוטע"ר מוח (המנהל הכל ע"פ הרגשתו בהשנוים, ע"י הציור בסוף המאמר) או מעמערי (זכרון), והמציאות הוא שאין בו שום צורת אות כי אם רשומות סימניות (מאנגעטיזייים), ויש לדין בזה אם זהו כותב או רושם או פחות מזה, ומה דינו.

כותב ורושם

טו) כותב הוא אחד מל"ט מלאכות, ומבואר במשנה (שבת ק"ג.) דהכותב ב' אותיות חייב (ודוקא במתקיים חייב, ובאינו מתקיים פטור (שם קד:), וכן פסק בשו"ע או"ח סי' ש"מ ס"ד ובמג"א ס"ק ז'), וממשיך המשנה א"ר יוסי לא חייבו ב' אותיות אלא משום רושם, וע"ע שם (בע"ב) דלר' יוסי אם שרט שריטה על ב' נסרים חייב עיי"ש, ולהלכה פסק הטור ושו"ע באו"ח סי' ש"מ (ס"ה) כת"ק דרושם אינו ככותב ואינו אלא מדרבנן, ולכן ברושם שאינו להתקיים מותר לכתחילה וכ"פ הרש"ל, והו"ד במג"א ס"ק י' (וכן פסקו כמה פוסקים), אולם הב"ח וט"ז (ס"ק ד') כתבו דהלכה כר' יוסי דחייב דרושם ככותב, ולכן ברושם שאינו להתקיים אסור מדרבנן, ולהלכה כתב השועה"ר (ס"ז) דמותר רושם שאינו להתקיים, ומ"מ ירא שמים יחמיר לעצמו כדבריהם, וכ"כ המשנ"ב בבה"ל עיי"ש, [ומ"מ מסתבר דהחומרא

ליר"ש אינו אלא משום דמכוין לרשום, אבל בא"מ לכך ורק פס"ר הוא, מותר אף ליר"ש, ויתבאר אי"ה עוד להלן].

טעלעגרא"ף

טז) והנה בנידון לשלוח טעלעגרא"ף בשבת, כתב בשו"ת בית יצחק (ח' או"ח סי' נ"ז) דאסור מדין כותב (והגם שאינו להתקיים, אכתי אסור מדרבנן), ואע"פ שאינו אלא רשימות כיון דדרכו בכך חשוב כתיבה מעליא עיי"ש^ל, [ובאמת דהרי הוא כמ"ש הרמב"ם (פ' י"א ה"י) דהכותב סימניות חייב (וע' במ"מ שם. והובא במג"א ס"ק יי) דהרי הוא כמי שכותב נומער"ן (ע"י משנ"ב סי' ש"מ סקכ"ב) או מוזיק נאטע"ן דאע"פ שאין זה אותיות כיון שקוראין אותו ה"ה כתב גמור, משא"כ רושם אינו לקריאה כי אם לסמן הדבר], וע"ע בשו"ת שואל ומשיב (תליתא ח"א סי' קצ"ד) דאוסר רשימות הטעלעגראף, דדומה לכתב נוטריקון (שבת ק"ה). כיון שעושה ממנו אותיות אח"כ.

פאנעגרא"ף - רעקאר"ד פלעיע"ר (כלי להקלטת הקול)

יז) ובנידון לדבר בשב"ק לתוך הפאנאגראף דעל ידי קולו עושה המחט רושם בשעוה, ולפי הגבהת הקול מנענע המחט ורשם בעומק טפי, ולכאורה בזה ליכא שום כתב לקריאה אלא רשומות להשמיע הקול^ל, אולם גם בזה יצא הבית יצחק (ביו"ד ח"ב במפתחות סי' ל"א) בחידוש גדול דגם חקיקות הלזו ככתיבה יחשב, והוה כמו כותב על שעוה דחייב חטאת דהוה כתיבה המתקיים עיי"ש, [וכן היה בהרעקאר"ד פלעיע"ר שהיה מחט שרשם על חתיכת פלעסטי"ק והיה ניכר בה הרשומות כמו בהפאנאגראף רק שם היה שעוה וזה פלעסטי"ק], וזה חידוש גדול דאע"פ שאינו נקראת לאדם כי אם למאשי"ן הוה כתב גמור ודו"ק, וע' בשו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' ס"ח) דהסכים למש"כ הבית יצחק דהחקיקות הלזו חשוב ככותב ממש, מ"מ ס"ל דפטור מטעם דהוה כלאחר יד,

לח) דבהטעלעגרא"ף לא היו כותבין שום צורת אות, כי אם איזה נקודות באופן קאוד"ס, דהיו חוטי עלעקטערי"ק מחוברים ממקום למקום וכשרוצין לשלוח איזה אגרת, על כל אות ואות היו איזה קאוד"ד באופן נקודות ורשימות, וכשהמשלח משך החוט עלעקטרי"י מתעורר זרם עלעקטרי"י, ועושה נקודה בצידו השני, והממונה שהיה בקי בהקאוד"ס היה כתבו על הכתב בדיו, ושלחו למי שנשתלח אצלו.

לט) דבהפאנאגראף היה מחט ע"ג שעוה, וע"י כח הדיבור יש למחט כח לרשום, וכח הרשימה תלוי בהרמת קולו, והחקיקות היו ניכרים בהשעוה הלזו, וכשרצה לשמוע הניח המחט על השעוה, והיה כמו דיס"ק וכשהתחיל לסבב הלך המחט על הרשומות שעשה, ועפ"ז היה הילוך הקול ע"פ שבילי החקיקות, וכמובן שלא היה שום כתב לקריאת בנ"א כי אם לקול המאשין. [ולכן נקרא פאנא-גראף, כתב לקול ולא לאדם].

דאין דרך כתיבה ע"י דיבור עיי"ש, אולם התולדות שמואל (ב"ח"ג מצוה ל"ב ס"י ס"ט אות ה') חולק ע"ז, דכיון דדרכו בכך חשוב אורחיי ולא הוי כלאח"י וחייב חטאת.

טעלעגראפאן - טעי"פ רעקארדער

יח) במשך השנים נשתנה כלי השמיעה, מפאנאגראף לטעלעגראפאן והנפק"מ ביניהם הוא, דטעלעגראפאן אין בו שום חקיקה ורשימה, רק הרי הוא דראנט ארוכה ויש בו כוחות מאגנעטיזי"ם (כמו רשומות- קוים של אטאמ"ס) וע"י כוחות עלעקטרי משנה רשומי המאגנעטיזי"ם, לפי דיבורו והרמת קולו, [ובמשך השנים נשתנה מדראנטע"ן (טעלעגראפאן) לפלעסטיק (טעי"פ רעקארדער) וגם בזה ליכא רשימות כי אם באופן מאגנעטיזי"ם], ואלו רשומות א"א לראותם כי אם על ידי מייקרוסקוי"פ המיוחד לזה, ובנוגע מלאכת כתיבה, קשה לומר על דבר שאינו נראה לעינים שזה נקרא כותב או רושם, ובפרט בשבת דבעינן דומה למלאכת המשכן², וכ"כ בשו"ת אבן יקרה (ח"א תניינא סימן ל"ג)³, ואינו דומה להפאנאגראף דאוסר הבית יצחק הנ"ל דשם היה המחט רושם בשעוה, ואע"פ שהיה רשומה דקה סוכ"ס היה נראה בעינים, משא"כ בזה דבמציאות

וגם בשאר דיני תורה מבואר שצריך להיות נראה לעינים, ע' בשו"ת טוב טעם ודעת (תניינא ק"א ס"ס ג') לענין תולעים, וע' בבית אדם (א"ח ס"י ל"ד) לענין חומץ (וה"ד בדרכי תשובה ס"י פ"ד צ"ד) וע' בלבושי מרדכי (ב"ו"ד ס"י קמ"ג), וכן לגבי דין מוקף גויל (בדיני סת"ם) אם אינו נראה רק ע"י מייקרוסקוי"פ פסול כמ"ש בשו"ת דובב מישרים ח"ב ס"א ובשו"ת עקבי חיים ס"א ודלא כשארית ישראל (ס"י י"א י"ב), ועי"ע בשו"ת באר משה (ח"ג סימן ט"ז), וכ"ש בשבת דבעינן דומיא למלאכת המשכן (ביצה י"ג).

מא) ולחיבת הקודש נעתיק לשונו במה שדן לענין כתיבת הפאטאגראפית וז"ל, אך עוד מטעם אחר לענ"ד אין בכתיבה כזו דקה מן הדקה, שאין האותיות ניכרות לעין רואה רק ע"י זכוכית מגדיל הראות כמה וכמה פעמים, דין כתב כלל, ואנו אין לנו בכל מקום אלא מה שענינו רואות במראה ולא בחידות, והא ראי' שהרי בכל גוף מגופי הבעלי חיים יש בו נקבים נקבים טבעים מעבר לעבר ועיין פ"ח (ו"ד ס"י ז') ולבו"ש (פי"ט ס"ק ר"ג), וא"כ אם נבחין כל בהמה, חי' או עוף בכלי מגדיל הראות הלא לא נמצא בהם כשר לאכילה שהרי נראה איבריהם הפנימיים נקובים מעבר לעבר, אע"כ כל שאינו נראה לעין אדם בלי הגדלת הראות אין לדון עליו, ועוד הא הדבר מוכרח מעצמו שאין בכתיבה זו, שאין האותיות ניכרות מחמת קוטנן זולת ע"י הגדלת הראות דין כתב, שהרי שנינו בשבת (דף ע"ח) גייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין (ואמרינן בגמרא שם שדרך לכתוב בו שתי אותיות גדולות משלנו) קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה של תפילין ופירש"י ז"ל דקלף אידי דדמיו יקרים לא עבדי מיני' קשרי מוכסין אלא תפילין ומוזוות ולכך אינו חייב אלא כשגדול כדי שיעור הזה עיי"ש, ואם איתא הא יקשה שהרי לפי המבואר מהסוגיא אם הוציא קלף כדי כתיבת קשר מוכסין פטור, היכי נוכל לפוטרו הא גם על קלף במדת קשר של מוכסין יכול לכתוב פרשה של תפילין ולא לבד פרשה קטנה זולת כל הפרשיות כלן דהיינו ע"י כתיבה פאטאגראפית אע"כ שאין בזה דין כתב כלל (ובדאי הלילה לנו לומר שע"י איזה המצאה חדשה נתברר לנו שהח"ל אשר רוח"ק היתה מדברת מתוך גרונו של כל אחד ואחד מהם טעו ח"ו בשיעוריהם לענין איסור והיתר חייב ופטור הם כי לא להוכיח) ודוק היטב עכ"ל.

א"א לראותו בעיני האדם אין לנו לחדש ע"ז שם כותב ורושם^{מב}, וכמובן דא"א לומר דמותר כיון שעושה בכונה (להקליט הקול) והוא להתקיים איכא משום תיקון והולדה מ"מ לומר ע"ז שם כותב צ"ב, [וע' בשו"ת נשמת שבת (ח"ז סי' קל"ח קל"ט) בנוגע לכתוב על קאמפיוטער"ר בזמן שהסקרין כבוי ואינו כותב כי אם במוח, וכתב דאינו אלא דרבנן עיי"ש].

כתיבה בקאמפיוטער"ר של המקרר

(יט) כמה מקררים מתנהלים ע"י קאמפיוטער"ר (ונקרא קאמפיוטער"ר טערמאסטאט) [המונה כמה חשבונות ומחליט מתי להבעיר ומתי לכבות (וע"ע לקמן בח"ג)] ואין בו שום סקרי"ן רק הוא טשי"פ [chip] קטן [ע"י בציוור בסוף המאמר] וכמובן דאין בו שום צורת אות, כי אם התחלפות כוחי לעקטעראנ"ס מאגנעטיזי"ם (והן נראית כאלפי סוויטשע"ס אחד הולך למעלה והבי למטה), וביררנו (אצל המומחים) דאין בהקאמפיוטער"ר של המקררים שום דבר להתקיים, דאין בו לאנ"ג מעמאר"י [long memory] [כמו בסתם קאמפיוטער"ר] כי אם שאהר"ט מעמערי [short memory] והיינו דאינו נשאר בו שום מעמאר"י להתקיים, ובפשטות היה נידן כרושם (דאין בו שום דבר לקרות, וגרע מסמניות), ואפ"י להבית יצחק הנ"ל דרשומה למאשי"ן חשוב כותב (כמו בפאנאגראף) אינו דומה, דהתם היה ניכר לעינים והיתה להתקיים, משא"כ בזה שאינו נראה בעיני האדם, ואינו להתקיים בודאי שרי, [ועדיף מטע"י"פ ריקארדע"ר ומוח של קאמפיוטער"ר שהם להתקיים]. ועוד נוסף דכל מה שדיברו האחרונים בהרשומות הלזו, היתה לתכלית, כגון להוציא ממנו קול לשמוע, או כתב לראות, משא"כ בקאמפיוטער"ר של המקרר חלק הרשימה שבו אינו לא לראות ולא לשמוע כי אם לשלוח סיגנאל להבעיר הקאמפרעסער"ר, וחלק הרשימה אינו יוצא בפועל לעולם, ובפרט שנעשה באופן אינו מכוין דאין כונתו בפתיחת הדלת לכך, נראה דליכא חשש כותב ורושם לכו"ע.

דיספלע"י

(כ) אולם דא פשוט דבהנוגע בכתיבה של הדיספלע"י דכשפותחין דלת של המקרר נרשם עליו הגרא"ד של המקרר, בודאי חשוב כתיבה מעליא (ואפ"י אתצ"ל דנקרא אינו להתקיים מ"מ אסור מדרבנן) ואסור לפתחו משום פסיק רישא, אא"כ

(מב) וצ"ב עמש"כ בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' קכ"ג) לדמות בפשטות הטע"י"פ ריקארדע"ר להפאנאגראף (שאוסר הבית יצחק הנ"ל) והלא במציאות אינו דומה והלא גם הכותב באצבעו על השלחן, וע"י מייקרוסקו"פ רואין כתיבה גמורה (כמו בפנינגער פרינט"ס), וכיון דבעינים אינם רואין לאו מלאכה הוא (כמ"ש בס"י ש"מ מ"ז ס"ק ג').

מסדרו מערש"ק באופן שיבואר לקמן.

• חלק ג' •

הפרידזשידע"ר כהלכה

אחרי ככלות הכל, נחזור למעין הפתיחה, לברר דין פתיחת דלת המקרר בשב"ק, והוא דבאמת איכא כמה וכמה מיני מקררים (כידוע), מ"מ ביסוד הדבר איכא שני מינים, האחת נקרא מעניא"ל טערמיסטאט [MANUAL THERMOSTAT] דיש להאדם השפעה על הטערמעסטא"ט, והשני נקרא קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט [COMPUTER THERMOSTAT] והיינו דהכל מתנהג ע"י קאמפיוטע"ר^{מב}.

א) מעניא"ל טערמעסטא"ט

א) מקרר המתנהג על ידי מעניאל טערמיסטאט, זה היה במשך כל השנים, וכן הוא עוד מצוי אצלנו (עפ"י במקררים פשוטים), ואופן פעולתו הוא כן, דיש לו מאטא"ר וקאמפרעסע"ר (המהוה האויר הקר), ואופן הבערת הקאמפרעסע"ר הוא ע"י חיבור חוטי עלעקטערי"ק, (דסיבת שביתת הקאמפרעסע"ר הוא מחמת שהחוטין מנותקין, ואין בהמאטא"ר עלעקטערי"ק), והטערמעסטא"ט מחבר ומנתק את חוטי עלעקטערי"ק בדרך זה [ע"י הציור בסוף המאמר], דהטערמעסטא"ט הרי הוא כמו דראנ"ט של מתכת, ובתוכו מונח מין גע"ז הנתפעל מכל שינוי הטעמפיטשע"ר, וטבעו דכשנתחמם מתחיל הגע"ז לרוץ (מכח התסיסה) בתוך המתכת, וע"י ריצתו מגיע לרחב מין חומר [המתרחב ומתקצר ופועל כעין די"י-פרעי"ם (diaphragm)], וע"י התרחבות הזו הרי הוא מחבר החוט המכניס הזרם עלעקטערי" לחוט השני המבעיר הקאמפרעסע"ר, וע"י זה פועל הקאמפרעסע"ר, עד שהמתכת נתקרר ונח כח (תסיסת) הגע"ז, ומושך את עצמו לאחור וחוטי עלעקטערי"ק מנתקין את עצמן ושובת הקאמפרעסע"ר, וכאן החכם שואל הלא כשפותח

מג) והמקום לבחון המקרר לדעת באיזה אופן מתנהג, הרי הוא (עפ"י) תלוי בזה, דאותם שיש להם דרייע"ר (דמדליקים אותם ע"י סיבוב הכפתור) הם מעניא"ל [ע"י הציור בסוף המאמר], ואותם שיש להם דידזשיטל באטענ"ס הרי הם קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט, (ולכל כלל יש יוצא מן הכלל), [וכן אותם שהם סיי"ד ט"א סייד [side by side] או פרענט"ש דא"ר [FRENCH DOOR] וכן בפרידזשידע"ר למעלה והפריזע"ר למטה הם קאמפיוטער טערמעסטא"ט].

דלת המקרר הרי הוא מכניס אויר חם לתוך המקרר, ומחמם הטערמעסטאט"ט ועי"ז נתחברו החוטין ומבעיר הקאמפרעסער, נמצא דע"י פעולת ידיו מבעיר הקאמפרעסער.

אין בהבערת הקאמפרעסער שום איסור תורה

(ב) אלא דבאמת כבר נתבאר לעיל (בחלק ב') דאין בהקאמפרעסער שום איסור דאורייתא, כיון דאין כאן שום דבר הנתחמם כגחלת, ואין כאן משום הבערה, ואין מטרת חיבור חוטי עלעקטעריק כי אם לחבר המאטא"ר לעלעקטעריק, ועי"ז יתחיל המאטא"ר להתגלגל (מצד התנגדות כח המאגנעטי"ם לעלעקטעריק (כנ"ל ח"ב אות י"א)) ואין כאן כי אם הולדת כח עלעקטרי"י, וכבר נתבאר לעיל דלהלכה נקטינן כשיטת הבית יצחק (יו"ד ח"ב מפתחות סי' ל"א) דהולדת כלי עלעקטעריק אינו אלא משום איסור מוליד (כמו מוליד ריח ע"י סי' תקיא ס"ד) ואינו אלא מדרבנן (וגדולי המורים לא חשו לשיטת חזו"א האוסר משום בונה מה"ת עיי"ש), ולגבי חימום גע"ז הפריהא"ן כבר ביארנו דנראה דאין כאן שם בישול בכלל, ולכל היותר לא גרע מתולדת חמה, ובקאמפרעסער אין בו שום ניצוץ (דהרי הוא בראשלע"ס, כיון דמונח במקום לח), ורק במקום חיבור חוטי עלעקטעריק [בהאמעקעניקע"ל רילע"י] נתהוה ניצוץ קטן דכבר נתבאר (שם), דלרוב הפוסקים אין איסור תורה בניצוצי אש אע"פ דניחא לי, ואפי' להפוסקים דיש בניצוץ משום הבערה מ"מ בזה דלא ניחא לי ויותר מזה דבמציאות מקלקלו (כתנבאר לעיל) אין כאן איסור תורה, ומ"מ מדרבנן בודאי אסור (הן במוליד, והן בניצוצות, ובבישול בחמה, וכו') כמבואר לעיל (בחלק ב').

כח ראשון - כח שני

(ג) מכל מקום כל זה אילו היה המדובר מעשייה בידיים בפס"ר, אבל בנידון דידן בפתיחת דלת המקרר, אינו חשוב כמעשה בידיים, (כמובן דאין המדובר כשנדלקים על ידו באל"ב, דיספלע"י, פע"ן וכו') דאינו כי אם גורם להכניס אויר חם להמקרר ועי"ז יפעול אח"כ הבערת הקאמפרעסער, וציור הלזו דומה למבואר (בסנהדרין ע"ז: וחולין ט"ז. ובשו"ע או"ח סי' קנ"ט ס"ט) גבי בידקא דמיא, דאם הוא בכח ראשון חשוב כמעשה בידיים ולא כגרמא [ודינו כאילו דחף הרוח (הלוחץ על הדלת) לפנים], אבל אם הוא בכח שני [דאין ביכלתו לפעול כלום, כי אם בצירוף כח אחר המעורב בו] חשוב גרמא (ע' לעיל בחלק א') והכי נמי אם על ידי פתיחת הדלת גורם שיבעיר הקאמפרעסער תיכף דמי לכה ראשון וחשוב פעולת ידיו, אבל אם על ידי פתיחת הדלת א"א להבעיר הקאמפרעסער תיכף, דאין בכח אויר

החם הבא בכח ראשון להשפיע על הטערמעסטא"ט כי אם אחר שיצטרפו עמו עוד חימום הבא מכח שני (דבא למקרר אח"כ), וכן בצירוף החמימות שבמקרר עצמו (שכל זמן יורד הקרירות), הרי כח אחר מעורב בו וחשוב גרמא^ד, וכבר מבואר לעיל (בח"א) דגרמא דאין מכוין לכך בהדיא (הגם דניחא ליי) מותר, באופן דלא חיישינן שיכוין בהדיא לכך, והי"נ בפתיחת הדלת המקרר אינו מצוי כלל שיכוין להבעיר הקאמפרעסער ע"י פתיחת הדלת, א"כ גרמא כזו מותר לכתחילה.

א"כ לפתוח הדלת תלוי בזה, דאם כבר ירד כח הקרירות שבמקרר (עד "כמעט" למדרגה המבעיר הקאמפרעסער) וע"י פתיחת הדלת ישלים החמימות ויבעיר תיכף ע"י פעולת ידיו אסור, אבל אם כח הקרירות הי"ה במדרגה גבוה וע"י הפתיחה אינו פועל תיכף כי אם לאח"ז (בהצטרפות כח אחר המעורב בו) הי"ה גרמא דמותר בא"מ, א"כ האדם הרוצה לפתוח הדלת עומד לפני ספק במציאות, והרי זה ספק פס"ר דכבר נתבאר לעיל (בח"א) דבאיסור דאורייתא ליכא הכרעה בזה, מ"מ באיסור דרבנן מותר (עכ"פ באופן דאינו קל לברורי), והי"נ בהבערת הקאמפרעסער כבר כתבנו לעיל דאין כאן איסור דאורייתא, א"כ א"צ לחוש שיבעיר תיכף הקאמפרעסער דספק פס"ר באיסור דרבנן מותר, ועוד נוסף דבאמת אין כאן ספק (השקול) כי אם מיעוט, דעפ"י אין בכוחו להבעיר הקאמפרעסער תיכף ומיד באופן שחשוב פעולת ידיו, א"כ גם למחמירים בספק פס"ר אפשר דבמיעוט מודה (וכ"כ בשו"ת באר משה ח"ו קונטרס עלעקטערי"ק סימן ד' עיי"ש).

כח כחו

ד) עוד יש להוסיף ע"ז, דאפי" באופן דע"י פתיחת הדלת יבעיר הקאמפרעסער תיכף, אפ"ה חשוב גרמא, דאינו דומה לבידקא דמיא בכח ראשון, דהתם אמרינן דמים הראשונים היוצאים ומסבבים לגלגל הרחיים הי"ה פעולת ידיו, דמים כידא אריכתא דמיא, משא"כ הכא במקרר דא"י דאז"ל דאז"ל החם הראשון חשוב כידו, הלא אין שום אפשרות באז"ל החם להבעיר הקאמפרעסער כי אם לחמם הטערמעסטא"ט, ורק על ידי חימום הטערמעסטא"ט מתעורר כח הגע"ז שבתוכו, ומעצמו ומטבעו נתעורר כח התסיסה שבו, ורץ להדי"י פרע"ים ודחפו שיחבר הב' חוטי עלעקטערי"ק, כ"ז אין זה כחו בכלל (וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סי' ע"ז אות ו'), ובבאר משה ח"ו קונטרס עלעקטעריק) סי' ה' אות ט'), הגם דלכמה פוסקים משמע דדבר הנעשה תיכף א"א להיות בשום אופן בגדר

מד) ע"י מה שכתבנו בסוף ח"א דקשה להגדיר הדבר איזהו סקונדע"ם נכנס בכח ראשון, ואיזהו בכח שני, מ"מ דא פשוט דאחר כמה סקונדע"ם הרי הוא כח שני וע"י בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סימן ע"ז) דאחר חמש סקונדע"ם הרי הוא יותר מכח שני עיי"ש.

גרמא, מ"מ לא גרע מכח כוחו דמבואר לעיל (בחלק א') דלכמה פוסקים דינו כגרמא עיי"ש.

ועכ"פ המבואר מכ"ז דשפיר יש לנו מקום גדול להקל בפתיחת דלת המקרר בכל ענין, דאיי"צ לחוש כי אם לצד הגורם שבו דמותר דאינו מכויין לכך (הגם דניחא ליה), כיון דאינו מצוי שיכוין לכך (להבעיר הקאמפרעסער ע"י פתיחת הדלת) וגם אין ביכלתו להבעיר הקאמפרעסער תיכף ומיד ע"י פתיחת הדלת.

פריזער"ס הנמצא בהם דיפראסטער

ה) רוב פריזער"ס בזמנינו, יש בהם דיפראסטער [DEFROSTER] (שהוא כמו סטי"ם)^מ, ויש בו משום המחמם את המתכת דחייב משום מבעיר (רמב"ם פ' י"ב ה"א, והובא במג"א סי' שי"ח ס"ק י') דנעשה אדום כגחלת, ומטרתו למנוע קרח מלהתקבץ בהפריזער, דבמציאות כשאויר הבית שהוא לח (יומידטי"י) נכנס במקרר ונעשה קר, מתהווה מזה מים, ואח"כ נעשה קרח, א"כ אולי יש לחוש דעל ידי פתיחת הדלת מכניס אויר החם הנעשה מזה קרח וגורם הבערת הדיפראסטער שזהו איסור תורה, (וזה היה מעיקרי טענת המחמירים לומר דבזמנינו נשתנה לחומרא דיש לחוש לאיסור תורה).

אולם אחר בירור המציאות באופן הבערת הדיפראסטער, נתברר דאין שום חשש של פעולה בידיים אלא גרמא (רחוקה), דהבערת הדיפראסטער תלוי בהקאמפרעסער, והיינו דיש זייגע"ר (כעין שבת זייגע"ר, ע"י הציור בסוף המאמר) הצמוד בהקאמפרעסער, ובמשך הזמן שהקאמפרעסער פועל, סובב הזייגע"ר את עצמו, וכשהקאמפרעסער שובת גם הזייגע"ר שובת, והזייגע"ר הלזו מבעיר הדיפראסטער באופן זה (למשל) דכשהזייגע"ר סובב א"ע עשר שעות אז מבעיר הדיפראסטער לחצי שעה, (וכמובן דאין זה עשר שעות אמיתיות, כי אם עשר שעות הבא מהצטרפות זמן פעולת הקאמפרעסער, (ונקרא קאמפרעסער רא"ן טיי"ם COMPRESSOR-RUN-TIME), נמצא דאי אפשר להבעיר הדיפראסטער בידיים כי אם על ידי פתיחת הדלת גורם להבעיר הקאמפרעסער [דכבר נתבאר דזה ג"כ גרמא] ועיי"ז פועל לסבב הזייגע"ר (לסיים המחזיר שלו של הצטרפות השעות) עד שמגיע להנקודה שמבעיר הדיפראסטער^מ א"כ דינו כגרמא (דכבר נתבאר) דמותר דאינו מכויין

מה) הדיפראסטער מצוי הן בפריזער"ס גדולים, והן בפריזער"ס שהם ביחד עם הפרידזשידער, מ"מ פריזער"ר המצוי בהמקרר קטן (המונה עפ"ר בהקבענע"ט ויש שמיחדים אותם למאכלי חלב) אין לו דיפראסט הלזו רק נח לפי שעה והקרח נימוס (בשם המומחים) וכן בפריזער"ס שיש להם איי"ז אין להם דיפראסטער כמובן.

מו) בתחילה היה הדיפראסטער פועל ע"י זייגע"ר מעצמו, ולא היה תלוי לא באדם ולא בקאמפרעסער,

בהדיא לכך ואפי' דניחא ליי, כיון דאינו מצוי שיבעיר הדיפראסטע"ר בכונה (וגם אינו ביכלתו להבעיר בידיים) מותר לכתחילה.

ועוד נוסף יש לומר דלכה"פ לא גרע מפס"ר דלא ניחא ליי, דגם לגבי הקאמפרעסע"ר כתבו כמה פוסקים^מ דחשוב פס"ר דלא ניחא ליי שיבעיר עתה הקאמפרעסער, ויש חולקים ע"ז מטעם דסופו ברצון, דכיון דסוכ"ס נתחמם המקרר ניחא ליי בהבערת הקאמפרעסע"ר, זה ניחא דוקא בקאמפרעסע"ר, אבל לגבי דיפראסטע"ר בודאי א"א לומר דניחא ליי, דהרי זה מוסיף חמימות, והרי ברצונו שיחזיר מדריגות הקרירות כדבעי קודם הבערת הדיפראסט"ט [דהחמימות יתירה מקלקל המאכלים ולא ניחא ליה שיצטרפו אויר חום הבית לחמימות הדיפראסט"ט], א"כ לא גרע מפס"ר דלא ניחא ליי ואינו אלא מדרבנן והוה ספק פס"ר באיסור דרבנן, ויש להוסיף עוד צד להתיר, דאיכא צד דאולי הדיפראסטע"ר פועל עכשיו, ואינו גורם כלום.

ב) קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט

א) במשך שנים אחרונות נתחדשו מקררים חדשים, הנקראים (באופן כללי) קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט, והיינו דכל החלטה שבמקרר (להבעיר או לכבות הקאמפרעסע"ר או דיפראסטע"ר) בא מהקאמפיוטע"ר, והמטרה שהניחו הקאמפיוטע"ר במקרר הוא להציל על המקרר שלא יתפעל מכל שינוי כל שהוא של קור וחום הנעשה ע"י פתיחת הדלת דאין זה הטעמפיטשע"ר אמיתי, דכשחוזר ונוצל הדלת יחזור מדרגת הקור, (וריבוי הבערת הקאמפרעסע"ר מקלקלו), על כן הקאמפיוטע"ר עומד ומחשב כמה זמן ממשיך מדריגת זה הקור וכמה זמן הוא פתוח וכו', וכשמצרף כל החשבונות מחליט להבעיר הקאמפרעסע"ר ושולח סיגנאל להרילע"י, והרילע"י מבעיר הקאמפרעסע"ר^מ.

אלא אחר ח' שעות היה הזייגע"ר מבעיר הדיפראסטע"ר למשך חצי שעה (ובזה לא היה שאלה כלל דלא היה תלוי בהשפעת האדם כלל) אלא דאח"כ חיברו הדיפראסטע"ר להקאמפרעסע"ר כיון דשניהם באים מחמת פתיחת הדלת (מכניס אויר חם, ועושה קרח).

מזו) ע' בשו"ת מנחת יצחק (חי"ב סי' ט"ז) דפשיטא ליי דהבערת הקאמפרעסע"ר חשוב פס"ר דלא ניחא עיי"ש. אולם ע' בח"ד בס"ס ע"ד דמסופק בזה. וע"ע בשו"ת ויען יוסף ח"א סי' קי"ז דמסופק בזה, ובשו"ת מגדלות מרקחים סי' ל"ב פשיטא ליי דחשוב לא ניחא ליי (עיי' ברש"י שבת צג: ד"ה ר' שמעון ועיי"ש בתוס' דף צד.).

מח) המציאות בקצרה באופן הבערת הקאמפרעסע"ר במקרר שהוא קאמפיוטער טערמעסטא"ט, דבתוך המקרר יש עלעקטראניק באר"ד שאין בו שום דבר המתנענע [עיי' הציור בסוף המאמר], אשר עליו מחובר קאמפיוטע"ר קטן והוא מרגיש הטעמפיטשע"ר שבמקרר ע"י שמחובר לסענסע"ר

הקאמפיוטע"ר נתפעל באופן פסיק רישא

(ב) על המקרר הזה הרעישו המחמירים, דהלא כל פעולה כל דהו נרגש בהקאמפיוטע"ר באופן פס"ר, ובכח ראשון ואינו דומה להמקרר (מעניא"ל טערמיסטאט) שנהגו העולם להקל בזה זה כמה שנים, דהתם לא היה שום דבר (חוץ הבאל"ב) הנתפעל באופן פס"ר.

הולדת הקאמפיוטע"ר

(ג) על כן עלינו לברר איזה איסור נעשה בהקאמפיוטער באופן פס"ר, ויש לדון בו משום ב' איסורים, האי משום הולדת כלי עלעקטערי"ק דאסור משום מוליד (כנ"ל בחלק ב'), והשני משום כתיבה ורשימה, דעל כל שינוי נעשה איזה רושם עלעקטעראני"ק, א"כ לגבי איסור מוליד כלי עלעקטערי"ק בודאי אין שום חשש בהקאמפיוטע"ר הלזו, דרובא דרובא מקררים אין בקאמפיוטע"ר שלו שום הולדה והוספה, דגם בלי פתיחת הדלת ובלי שום שינוי הטעמפיטשע"ר אפ"ה הקאמפיוטער עומדת על מכונו בכל עת ושעה ומחשב כמה חשבונות הקור וחום (בין 44 - 39), כמה זמן הוא בטעמפיטשע"ר 39, וכמה זמן הוא בטעמפיטשע"ר 44, ועוד כמה ענינים, א"כ אין האדם מחדש בו כלום, (עד הנה כשהדלת סגור מדד הטעמפיטשע"ר של 39, וכשפתחו מדד הטעמפיטש"ר של 44), אלא דאיכא מקררים שיש להם איזה הוספת כח [והדבר תלוי בהפראגרעמע"ר] והוא דאה"נ דאין הקאמפיוטע"ר שובת בשום פעם, מ"מ איכא הוספת כח, דמתחיל למנות ביותר וכדומה, מ"מ גם בזה אין כאן מקום לאסור, דכבר נתבאר (בחלק ב' אות ה') דאיסור של הולדת כלי עלעקטערי"ק דומה לאיסור דמוליד ריח, כמ"ש בבית יצחק (י"ד ח"ב במפתחות ס"י ל"א), ונתבאר שם דלכמה פוסקים מותר פס"ר באיסור מוליד, ואפ"י בניחא ל"י, ואפ"י להאוסרים שם כבר נתבאר "דהוספת" כח עלעקטערי"ק מותר כמו הוספת ריח במין אחד דמותר^מ, והכי נמי כשפותח דלת המקרר אין כונתו להוליד הקאמפיוטע"ר

[SENSER] שבתוך המקרר, והסענסע"ר מרגיש ע"י כח עלעקטרי"ק דזרם העלעקטרי"ק מתחלפים לפי מדרגת החום והקור, ועי"ז יודע הקאמפיוטע"ר הטעמפיטשע"ר שבמקרר שמרגיש בתנועת מהירות עלעקטעריק, (ובכל הזמן הקאמפיוטע"ר מרגיש, ומשגיח, ומונה הזמן, לדעת עד כמה יעמיד הטעמפיטשע"ר זה, וכן כשנתחמם אם זה ע"י פתיחת הדלת, ועד כמה זמן הדלת פתוח וכו'), וכשמחליט להבעיר הקאמפרעסע"ר, שולח הקאמפיוטע"ר סיגנאל להרילע"י (המבעיר את הקאמפרעסע"ר) והרילע"י מחובר לעלעקטערי"ק שבמקרר ומחבר חוטי עלעקטערי"ק ועי"ז מתחיל המאטא"ר לסבב א"ע (ע"י כח המאגנעט) ומכה על הפריהא"ן שבקאמפרעסע"ר ועי"ז מוליד קרירות שבמקרר.

(מט) ובאמת במקום דאינו אלא הוספה, יש לצדד להתיר גם לולי היה איסור עלעקטערי"ק משום דדמי

א"כ ה"ה פס"ר במוליד בהוספה דמותר במין אחד^ד, ויש להוסיף ע"ז, דכיון דרוב מקררים אין כאן אפי' הוספה (וכנ"ל), והמציאות אין מבורר לנו [באיזה אופן עשאו הפראגרעמע"ר] א"כ לא גרע מספק פס"ר באיסור דרבנן דכבר נתבאר לעיל (בחלק א') דנקטינן לקולא, ולעוד נופך יש לדמות למש"כ בשו"ת מהר"י אסאד (סי' ס"א) דצירוף להתיר דבר הנעשה במקום מכוסה מבנ"א אין על זה שם מלאכה כלל, דא"א להתרותו ע"ז, ובעינן דמיון למלאכת המשכן שהיו בגלוי, חוץ ממלאכת זריעה דליתא בגלוי כל, (המדובר דשם לשאוב ע"י פאמ"פ דמתרחב גומא בקרקע עיי"ש ואם בעושה גומא אפ"ל כן, כ"ש באיסור מוליד דלא נאסר כי אם משום "נראה" כמלאכה ודו"ק בכ"ז).

רשימות בהקאמפיוטע"ר

ד) נידון השני שיש לדון בקאמפיוטע"ר הלזו, הוא דבכל פתיחת הדלת נרשם איזה רושם עלעקטראני"ק בהמוח של הקאמפיוטע"ר, ויש לדון משום מלאכת כותב, אולם כבר הארכנו לעיל (בסוף ח"ב) לבאר דאינו דומה כלל למש"כ האחרונים בהפאנאגרא"ף וטעלעגראף, דאותן הרשימות חשוב ככתיבה, דהתם מיירי מרשימות הניכרת לעיני בני"א, משא"כ בהקאמפיוטע"ר מוח אין כאן שום רשימה הניכר, כי אם התחלפות כוחי עלעקטראני"ס ומאגנעטיזיי"ם, ואין לנו לחדש על דבר שאינו נראה כלל (כי אם ע"י מייקרוסקווי"פ) שם כותב ורושם. ועוד דביררנו אצל המומחים דאין בקאמפיוטע"ר של המקרר שום דבר להתקיים [ונקראת שאהר"ט מעמאר"י] א"כ אין כאן נידנוד איסור תורה, וגם מדרבנן לא שמענו מעולם לאסור דבר זה, ובפרט כשנעשה בלי כונה כי אם באופן פס"ר דאין כאן מלאכת מחשבת (ועי' לעיל בחלק ב' שהארכנו בזה).

נשתנה לטיבותא לגבי הקאמפרעסע"ר

ה) אחרי שביארנו דעל ידי הקאמפיוטע"ר לא נשתנה לגריעותא, ועתה

למוליד ריח, דגם בשאר איסורים מתיר הט"ז (בסי' ש"ד ס"ק ב) פס"ר באיסור דרבנן במקום דאינו אלא הוספה עיי"ש וכ"פ השועה"ר שם במקום צורך גדול עיי"ש.

ג) ויש להוסיף ע"ז דיש מקום לצדד דאין כאן איסור מוליד בכלל דאינו דומה למוליד ריח (דניכר בחוש הריח), וכן להמוליד עלעקטערי"ק בהטעלעפאון"ן היה ניכר בשמיעה, וכן בכל כלי עלעקטעריק ניכר ההולדה בהפועל היוצא ממנו, אבל בקאמפיוטע"ר מוח קטן הלזו ובעלעקטראני"ק בארד אין ניכר בו שום הולדה מנ"ל דזה אסור [ועי' בס' צל"ח (החדש) בקו"א למאמר א' מחתנו של הבית יצחק דחולק שם על חידושו של חותנו לאסור כלי עלעקטעריק משום מוליד מטעם דאינו ניכר באחד מחמש חושים עיי"ש ואחרונים תירצו דאה"נ דגם הבית יצחק אינו אסור כי אם על הפועל יוצא דניכר (עי' נשמ"ש ח"ז קונטרס עלעקטעריק סי' י"ב)].

נחזה דאדרבה דנשתנה לטיבותא, דכבר נתבאר לעיל (בהמעניאל טערמעסטא"ט) האיטורים הנעשים בהבערת הקאמפרעסע"ר (מוליד, ניצוץ, בישול), ומ"מ הדבר תלוי אם הוא בכח ראשון ה"ה פעולת ידיו, ואם הוא בכח שני חשוב גרמא ומותר באינו מכויין לכך עיי"ש, וכח ראשון ושני תלוי בהטעמפיטשע"ר שבמקרר, כ"ז דוקא בהמעניאל טערמעסטא"ט, דאין הקאמפרעסע"ר תלוי כי אם בהטערמעסטא"ט הנשפע מכל שינוי טעמפיטשע"ר כל דהו שבמקרר, א"כ יתכן להיות כח ראשון בהכנסת האויר החם למקרר, א"כ יש מקום לחוש לספק פס"ר, משא"כ בהקאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט הלזו דכבר אמרנו שכל מטרתו הוא שלא להתפעל מכל שינוי כל דהוא הבא מפתחת הדלת, אלא אחר שראה כל המציאות בהרחבה עד כמה היה הדלת פתוח, ועל איזה טעמפיטשע"ר נתחמם המקרר, ועד כמה צריך להבעיר הקאמפרעסע"ר, מחליט להבעיר הקאמפרעסע"ר ושולח סיגנאל להרילע"י להבעירו³², א"כ כמעט מן הנמנע להיות כאן כוח ראשון, ואין זה בגדר ספק פס"ר, כ"א מיעוטא דמיעוטא דא"צ לחוש למיעוט כזה שאינו מצוי, ובפרט באיסור דרבנן.

ועוד שינוי גדול לטבותא בהקאמפרעסע"ר בהרבה מקררים

(ו) ועוד שינוי לטובה נעשה לאחרונה במקררים של קאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט בכמה פירמע"ס³³, דפועלין ע"י אינווערטע"ר [INVERTER], והיינו דאין הקאמפרעסער שובת בשום פעם (חוץ כשהדיפראסטע"ר בוער), אלא דכשהמקרר הגיע למדריגת הקרירות כדבעי אז נחה קצת הקאמפרעסער ועובד במדרגה קטנה [LOW SPEED] וכשנתחמם המקרר ניתוסף כוחו ופועל כהרגילו [HIGH SPEED], וזה מעלה גדולה לאיסור שבת דאפי' אתצ"ל דהוא גרם הפעלת הקאמפרעסע"ר מ"מ אין בו שום איסור, דאין בו משום מוליד המאטא"ר דאינו אלא הוספה במין אחד, ואין בו ניצוץ דאין בו חיבור חוטי עלעקטערי"ק דבלא"ה מחובר בכל הזמן, [ואולי אף לשיטת החזו"א אין בו משום בונה דאינו מוליד הכלי ממות לחיים], ואפי' אתצ"ל דחימום הפריהא"ן חשוב בישול מדרבנן, בזה בלא"ה המאטא"ר מכה עליו ומחממו ואין בו שום

נא) וכן אמר הפראגרעמע"ר של G.E. שכמעט מן הנמנע שיבעיר הקאמפרעסע"ר ע"י פעולת ידיו, ואם במקרה אנו רואין שהובער תיכף כשפתחו, אין זה מחמת פעולת ידיו, אלא גם בלא"ה היה מבעיר אז הקאמפרעסע"ר, דהקאמפיוטע"ר יש לו כמה חשבונות עד שמחליט להבעיר, [ומשלזו כמו מלמד שיש לו כיתה של כ"ה ילדים בכמה שבועות וכמה זמן שיש לו כמה חשבונות עד שמחליט].

נב) ביררנו דמצוי במקררים חדשים (מאדעל חדשים) בקאמפיוטע"ר טערמעסטא"ט של הפירמע"ס .FRIGIDAIRE, G. E., ELECTROLUX, L. G., SAMSUNG, KITCHEN AID

איסור, והמומחים אומרים דבהמשך הימים יהיה כל המקררים של קאמפיוטער טערמיסטאט באופן זה, דריבוי הבערת והכיבוי של הקאמפרעסער זה מקלקלו ובזה יהיה לנו הרוחה גדולה בדינים אלו.

עוד מעלה בהקאמפיוטער לגבי הדיפראסטער

1) עוד מעלה יש במקרה של קאמפיוטער טערמיסטאט, דאופן הבערת הדיפראסטער אין לו שייכות עם הקאמפרעסער (כמו בהמעניאל), אלא יש לו מחזור לעצמו המרגיש בפתיחת הדלת, ועד כמה זמן הוא פתוח, דהרי זה גורם הקרח, ואע"פ דלכאורה יש לחוש דעל ידי פתיחת הדלת מכניס אויר הבית שהוא אויר לח (יומידטי) ומזה נעשית קרח, [משא"כ בלי פתיחת הדלת א"א להיות שם קרח כלל, שאויר הקאמפרעסער הרי הוא יבש], א"כ גורם הבערת הדיפראסטער שזה איסור תורה, זה אינו דכבר כתבנו דזהו דרכו של הקאמפיוטער שאינו נתפעל מהשינויים עד שבוחן הכל, א"כ אין הקאמפיוטער מבעיר הדיפראסטער תיכף וכנ"ל, אולם באמת כאן בהדיפראסטער אי"צ לכל זה, דבדקתי הדבר אצל הפראגרעמע"ר של G.E. דא"א שהוא יגרום שיבעיר הדיפראסט מחמת ב' סיבות מסתברות, האחת הוא דמקודם שיבעיר הדיפראסט צריך הפריזער להיות מוכן לכך, והיינו שצריך להיות טריפ"ל טשיה"ל [triple chill] והוא קור גדול [דאל"כ מקבלים המאכלים פריזער טעם], א"כ ליכא חשש שבפתיחה זו עושה הבערת הדיפראסט, דהא עיי"ז מכניס חמימות בפריזער, ואין הפריזער ראוי להדיפראסט, ע"כ מקודם צריך לחזור לעשותו טריפ"ל טשיה"ל ורק אח"כ מבעיר הדיפראסט נמצא דליכא אפי" ספק פס"ר, ובכל אופן אינו אלא גרמא בא"מ.

השנית להיות שהבערת הדיפראסט שואב כח גדול של עלעקטערייק, ע"כ כשמחליט הקאמפיוטער להבעיר הדיפראסט, מתחילה מקדים לכבות כל שאר חלקי הפריזער, (הקאמפרעסער ושאר כל חלקי דיזיטעל"ס שבמקרה) כדי ליתן מקום לדיפראסט¹⁷ נמצא דאפי" את"ל דבפתיחה זו נשלם המנין ומחליט הקאמפיוטער להבעיר הדיפראסט, מ"מ א"א להיות תיכף בכח ראשון, דאחר ההחלטה אכתי יש לו להקדים לכבות הכל וממתין בין 6-16 סקונדע"ס לעשות החלטה שנית שהכל נכבה (שכח דיזיטע"ל של L.E.D. אינו נכבה לגמרי כ"כ) ואחר כ"ז מבעיר הדיפראסט, א"כ א"א שפעולת ידיו יבעיר הסטים וא"א להיות גירי

(נג) שכתב זאת על E-MAIL ואומן לא מרע אומנתו ויש לו נאמנות.

(נד) וכן שמעתי מכמה מומחים (יהודים) דכן הוא המציאות דא"א להיות שני כוחות ביחד.

דילי מחמת כל הני טעמים ואינו אלא גורם באינו מכוין דמותר.

דעמפע"ר

(ז) בכל מקרה שיש לו פרידזשידער ופריזער ביחד, יש לו דעמפע"ר [DAMPER], והוא דעיקר הפעלת הקאמפרעסע"ר הוא על הפריזע"ר (דשם הפע"ן מנשב), אלא דיש לו כמו דלת המכניס אויר קר מהפריזע"ר להפרידזשידע"ר וזה נקרא דעמפע"ר, ובדרך כלל במקרים פשוטים (מעניא"ל) אין בהדעמפע"ר שום שייכות לעלעקטערי"ק, אלא כשהפע"ן מנשב אויר קר ממילא נפתח הדלת ונתקרה הפרידזשידע"ר, מ"מ במקרים המתנהלים ע"י קאמפיוטער אין הדעמפע"ר מחובר דוקא בהקאמפרעסע"ר, אלא יש לו סענסע"ר המרגיש אויר של המקרה, ואם הוא מחליט שצריך עוד אויר קר, הרילע"י מבעיר את הפע"ן לנשב האויר, ופותח הדעמפע"ר שבין הפריזע"ר לפרידזשידע"ר ומכניס אויר קר, מ"מ גם בזה אין כאן חשש, דלא נעשית (עפ"ר) תיכף א"כ ה"ה גרמא בא"מ, ובכלל ה"ה פס"ר באיסור מוליד (דיש מתירים בזה), ואין כאן שום ניצוץ דהרילע"י הלזו ה"ה סאלי"ד סטעיט"ס רילע"י.

באל"ב - דיספלע"י - פע"ן

(ח) וזה דבר פשוט שמקרה שיש לו באל"ב, או דיספלע"י, צריך לעשות פעולות שלא יבעיר ע"י פתיחת הדלת, וכמו"כ אם יש לו פע"ן צריך לעשות פעולות שלא יכבותו ע"י פתיחת הדלת [דכל זה הרי הוא פס"ר, ובבאל"ב אינקאנדעסענ"ט, פאלערעסענ"ט הרי הוא פס"ר באיסור תורה דניחא ליה"י (וכמו שנתבאר בחלק ב') ובדיספלע"י יש לעיין אי חשוב כתיבה מה"ת (ואכמ"ל) מ"מ לא גרע מפס"ר באיסור דרבנן דמבואר לעיל דאסור וכן הדין לגבי הפע"ן], וצריך לכסות הכפתור מעש"ק, או ע"י שבת מאו"ד, [ולענין אלארע"ם ע"י בהערה¹³].

(נה) מ"מ לענין העלעקטע"ר על. אי. די. הגם שאינו אלא משום מוליד (כנתבאר בחלק ב') הי' מקום להתירו דפס"ר באיסור מוליד יש מתירין, מ"מ מובן דיש להחמיר לסברת החזו"א דס"ל דזהו איסור תורה בפס"ר דניחא ליה, אין מן הראוי לעבור על זה בלי צורך ודוק, ובפרט דאיכא בזה משום זילותא בשבת ופשוט.

(נו) המציאות של האלארע"ם ה"ה כן, דע"ג עלעקטעראניש"ע באר"ד יש בו קאנטע"ר [counters] המונה כ"ז שהדלת הוא פתוח [ע"י הציור בסוף המאמר], וכשהוא פתוח יותר מדי הקאנטע"ר שולח סיגנאל להלארע"ם שיתחיל לצלצל, והקאנטע"ר הזה הוא מחובר לעלעקטערי"ק בכל הזמן, רק דיש קאנטע"ר שרצים בו גלי עלעקטערי"ק בכל הזמן רק מתחלפים כוחותיו [enabled to disabled], ויש קאנטע"ר ששהו כמו בעטערי"י שיש בו עלעקטערי"ק ואינו רץ הגלי עלעקטערי"ק בזמן שאינו

סגירת הדלת

ט) ודא פשוט דמותר לסגור הדלת אף בשעה שהקאמפרעסע"ר פועל ואין כאן איסור דמקרב כיבוי (כמו שהאריכו האחרונים בזה), ומ"מ רבים שואלים על סגירת דלת הפריזע"ר, דעושה קול ודומה להם שפועל ע"י מאשיין, אולם במציאות דקול זה אינו כרוך בשום דבר, כי אם בטבע הבריאה כשמתחברים אויר חם באויר קר יבש של הפריזע"ר, (והרוצה לבחון זה ינתק הפלא"ג של הפריזער ויראה דג"כ עושה הקול, וכן להיפוך כשהפריזע"ר עדיין אינו קר כ"כ (כגון בתחילת הפעלתו) הגם שהקאמפרעסע"ר פועל אינו עושה קול, וכן אומרים המומחים דבשעה שעושה הקול אינו מושך שום כח עלעקטעריק).

מים קרים - איי"ז מעיקע"ר

י) בכמה מקרים חדשים מצוי על פתחו כפתור דכשלחצו מקלח מים קרים, וזה אסור בהחלט, דהמציאות הוא דכשלוחץ הכפתור מחבר חוטי עלעקטעריק ע"י רילע"י והוה מעשה בידים ממש (כמו שמדליק הלעקטע"ר בשבת) ופשוט.

אולם רבים שואלים בענין השתמשות באיי"ז מעיקע"ר בשב"ק, ונקדים בקצרה המציאות, דהמקרה מחובר לצינור של מים המקלח מים לתוך האיי"ז קיאב"ס מעיקע"ר שהוא בתוך הפריזע"ר ונתקרה עד שנעשה קרח, ואח"כ נופל לתוך לעדע"ל שבתוך הפריזע"ר, ואופן נפילתו יש בו שני אופנים, האחת הוא דיש תחת האיי"ז קיאב"ס כמו סטי"ם, המתחמם כגחלת וזה מחמם הקרח ונופל למטה, והשני פועל דיש דבר המכה על הקרח ומסבבו ועי"ז נופל למטה [ונקרא TWIST TRAY], ואופן שמפעיל המקרה לעשות האיי"ז, הוא ע"י שנוטל האיי"ז מהלעדע"ל, ויש לו סענסע"ר המרגיש כמה קרח יש בהלעדע"ל, נמצא דע"י נטילת האיי"ז מפעיל שיעשו עוד קרח, ואסור משום (עפ"ר) ה"ה פסיק רישא באיסור מוליד כח המאשיין, ובפרט באלו שיש להם

פועל, וכשפותח הדלת מתחיל כוחות עלעקטעריק לרוץ בהקאנטע"ר, ויש לדין אם זה נקרא הולדת הכלי דאסור משום מוליד, או הוספת עלעקטערי" בהכלי דמותר (דהוספת מוליד מותר), ולכן מהיות טוב אם יכולת בידו לכבות האלארע"ם יכבה קודם שבת, (וגם ירוויח מזה שלא יצלצל אם הוא פתוח יותר מומן הקצוב) ואם א"א איכא כמה צדדים להקל בזה, דיש לומר דאין זה כי אם הוספה, ואפ"י אתצ"ל דה"ז הולדה הרי איכא כמה פוסקים דמתירין פס"ר במוליד, ובכלל יש לומר דהולדה דאינו ניכר באחד מחמש חושים לאו מוליד בכלל (וכמ"ש בהערה ג), וגם יש לצרף למש"כ בשו"ת מהרי"א (סי' ס"א) דדבר שלא נעשה בגלוי לאו מלאכה בכלל עיי"ש, ומ"מ כ"ז לענין הקאנטע"ר אבל לענין האלארע"ם בלא"ה ה"ה גרמא דינו מכזין לכך דמותר וכמו שנתבאר לעיל.

הסטי"ם המבעיר כגחלת, ולכן צריך ליזהר שלא ליקח קרח בשבת.

ויש מקרר דהפריזער ה"ה כמו לעדע"ל (בפרענט"ש דא"ר), וגם הקעסטי"ל שמונח בתוכו הקרח יוצא עמו כשמושך הלעדע"ל, ובזה הדבר חמור דכשנתמעט הקרח, וכשהסטי"ם פועל להוציא הקרח אם מושך הלעדע"ל לחוץ נסגר הפתח ונכבה הסטי"ם דאין לו מקום ליפול, נמצא דכשמוציא הלעדע"ל מכבה הסטי"ם וכשחזרו למקומו מבעיר הסטי"ם בידיים, ובזה אסור לפתוח הפריזער אפי" לשאר דברים, כשאין הקעסטע"ל מלא, ולכן צריך לכבות האי"ז מעיקער קודם שב"ק, ואז מותר ליטול אי"ז בשב"ק.

זאת תורת העולה

(א) ותורת העולה מכל זה, דמצד הלכה שפיר יש להתיר לפתוח דלת המקרר בכל ענין¹², ואין צריך לחוש לא על הבערת הקאמפרעסער ולא

נז) וכידוע דהמנחת יצחק (בח"ב בס' ט"ז) כתב להחמיר שלא לפתוח המקרר כשהקאמפרעסער שובת, ובמשך הביאור כתבנו (בהערות) מה שיש לתרץ מנהג העולם להקל בזה, ולבאר דיש חולקים על מה שכתב במג"י הנ"ל, ולסיום המאמר נסדר עוה"פ בקצרה, דעיקר מה שאוסר במנחת יצחק דחשוב פתיחת דלת המקרר לגרמא במכתוין עיי"ש באות ח' ואסור לר"ח מה"ת מטעם דפס"ר דניחא ליה דחשוב כמכוין ממש (וכמ"ש התוס' בשבת מ"א: לענין מעשה בידיים דחשוב כמכוין), והא גרם להמנ"י לחדש זה מטעם דקשיא לי' דבסי' רע"ז ס"א מבואר דאסור לפתוח הדלת אפי" בלי כונה, א"ו דפס"ר בגמרא ג"כ חשוב כמכוין, אולם כבר כתבנו לעיל בח"א (בהערה ב) דאחרונים מפרשים שיטת הר"ח כשיטת הרמב"ם דהאיסור לפתוח הדלת היינו דוקא בכונה להבעיר האש כמ"ש במרכבת המשנה שם ובנהר שלום (לסי' ש"ד) אבל בלי כונה בהדיא מותר.

וע"ע במג"י שם (באות ט"ז) דמסיים דאפי' דה"ה גרמא מ"מ אסור מדרבנן (כמ"ש בס' של"ד ס' כ"ב) וכבר ביארנו לעיל (בח"א) דכ"ז דוקא במתכוין לכך וכמ"ש באבנ"ז (סי' קצ"ד) וביגל יעקב (א"ח ס' מ"א) שלא לטעות בזה לדמותו אהדדי, אולם המנ"י לטעמיה ס"ל דגם פתיחת דלת המקרר חשוב מתכוין וא"א להתירו לכתחלה, ולכן ס"ל דא"א להתירו מטעם גרמא בא"מ.

ועוד כ' שם (באות ט"ז) לחוש לאיסור תורה מטעם הניצוצות וציין שם לשיטת הפמ"ג (בסי' תק"ב במשבצות ס"ק א') וכנראה לא רצה לסמוך עליו, מ"מ צ"ב דסוכ"ס אינו אלא מדרבנן דהוה פס"ר דלא ניחא ליה, ועוד דבסי' שאח"כ (בסי' י"ז) הרי הוא בעצמו סומך על שיטת הפרמ"ג, וכן בח"ג (סי' כ"ג) סומך א"ע על הפמ"ג הנ"ל.

ועוד כתב ראי' לאיסור (באות ט') מטעם שיטת מהרי"ל (בס' רנ"ט ס"ז) לאסור גרמא כזו, וזה צ"ב דהתם בא הכיבוי והבערה מכח ראשון בסתימת הדלת ואין זה גרמא בכלל, ומה שכתב שמה יכבה וכו' אינו אלא משום דלאו פס"ר ברורה הוא וכנראה החמיר דקרוב לפס"ר חשוב כפס"ר, וכדמשמע מהמג"א (שם ריש סק"א) דאסור לישראל דהוה פס"ר, וכן משמע עוד מדברי הראשונים המובאים בב"י שם.

ועוד כתב המנחת יצחק (בח"ג ססי' כ"ד אות ה"י) דאין לעשות גרמא באופן תמידי כמו"ש הטו"ז ביו"ד (ס' ש"א ס"ק ו') אמנם המעייין שם יראה דכונת הטו"ז אינו אלא לחלק מדוע אסור ללבוש כלאים אפי' באומר שאינו מכוין ליהנות, מטעם דלבישה תמידי בא ליהנות, משא"כ במוכרי כסות דלבישה לפי

על הדיפראסטע"ר וכו', כיון דהוה גרמא דאין מכוין לזה בהדיא ואינו מצוי שיכוין להבעירו ע"י פתיחת הדלת משום הכי מותר לכתחילה, והארכנו בחלק א' לבאר היסוד דגרמא שאין מכוין לכך, וביסוד הלזו מתורץ כמה גרמות שנהגו כל העם להקל בזה, ואם אנו מחמירים בזה לא מצאנו ידנו ורגלינו בביהמ"ד^נ, וכן נתבאר שאין שום חשש כתיבה ורשימה באלו המקררים שיש בהם קאמפיוטע"ר מות, ונתברר שאין המקררים חדשים נשתנו לגריעותא כי אם לטיבותא, ולפי הנראה מתהליכות הטעכנעלאג"ע לגבי מקררים, דבמשך הזמן ישתנו עוד לטיבותא, הן לגבי אינווערטע"ר קאמפרעסע"ר, וכן לגבי סאלי"ד סטעי"ט רילע"י, (דזה מונע כמה שאלות כמו שהארכנו בזה), וכמו שאמרו המומחים דבמשך הימים יהיה כן בכל מקררים באותן שהם קאמפיוטע"ר טערמיסטאט, וכמובן דכ"ז כתבנו לתרץ מנהג עם בני ישראל דנהגו להקל בזה בכל ענין לבאר דהכל מוסכם ע"פ הלכה^{נט} (ואם אינם נביאים וכו'), מ"מ מובן מאליו

שעה ואינו אלא להראותו להקונה ולא בא ליהנות ולכן מותר, א"כ אין ראייה מדברי הטו"ז לומר על דבר המותר (גרמא) דאסור לעשות בתמידות.

(ב) וכן מ"ש בשו"ת חלקת יעקב (ח"א י"ח סי' ע"ז ע"ז) דעיקר מה שהחמיר בזה הוא משום דחשבו לגרמא במכוין אמנם כבר נתבאר לעיל באריכות דבגרמא בעינן כונה בהדיא.

(ג) וכן מ"ש בשו"ת כונת הלב (סי' י"ב) דעיקר מה שהחמיר במקרר הוא משום ספק פס"ר באיסור תורה דחשב לכה עלעקטערי"ק לאש ממש כמ"ש במהרש"ג (ח"ב סי' קל"ד), אמנם כבר נתבאר לעיל (בכ"ב אות ד ובהערה ל) דאין איסור בעלעקטערי"ק כי אם משום מוליד, דאינו אלא מדרבנן.

(ד) וכן מבואר בשו"ת ויען יוסף (ח"א סי' ק"ח) דחשש ג"כ על ספק פס"ר באיסור תורה ואין מבואר בדבריו לאיזה איסור תורה כיוון, ולכאורה כונתו על הניצוצות, ע"י מה שכתבנו לעיל (ח"ב) ולכל היותר אינו אלא מדרבנן.

(ה) דבזמנינו נתרבו ההשתמשות בטערמעסטא"ט בכמה דברים, ואם אנו אוסרים להשתמש בהפרידזשידע"ר מטעם דסוכ"ס גורם להבעיר הקאמפרעסע"ר כמו כן יש לאסור לפתוח דלת ביתו מטעם דגורם הבערת הסטי"ם או עירקאנדישע"ן, דסוכ"ס לא ימלט מלהיות גורם, וכן יש לאסור ליכנס בשב"ק בבוקר למקוה חמה דג"כ פועל ע"י טערמעסטא"ט נמצא דכאו"א מצנן המים (ובפרט בימות החורף) וגורם הבערת הסטי"ם, וכן מי שיש לו הא"ט-פלעי"ט או קראקפא"ט הפועל ע"י טערמעסטא"ט, דכאשר נוטלין ממנה הקדירה בשבת תיכף נכנס אויר קר וגורם להבעירו, וכ"ש במי שרואה שתבשילו מרתיה ומניח בעקעל"ע להגביה תבשילו קצת דמצנן ההא"ט-פלעי"ט וגורם להבעירו, וכמו כן יש כמה וכמה דברים דכשמשתמשים בו בשבת גורם איזה דבר וקשה לפרטם כי רבים הם, וע"פ יסוד זה מיושב דכאו"א מהם ה"ה גרמא דאין מכוין לכך (הגם דניחא ליה) ואינו מצוי שיכוין דמותר.

(נט) לכן אין נראה לחייב את הציבור להניח המסאר"ט קאנטראלע"ר בפרט כשאין הסמאר"ט קאנטראלע"ר מצילנו מלהיות גורם, א"כ לא הועיל כלום, דהמציאות הוא דכשאין פותחין דלת המקרר בכלל (בגן בילה) שובת הקאמפרעסע"ר לערך חצי שעה או יותר, א"כ כשהסמאר"ט קאנטראלע"ר

דבודאי המדקדקים במצות שבת תבא עליהם ברכה, ואין שיעור בחומרא דשב"ק ויש בכל חומרא הרוחה בכמה שאלות, כגון שלא לפתוח המקרר כי אם כשהקאמפרעסער פועל^ו, או לפתחו כלאחר יד (כגון ברגלו, או יד שמאל)^א, ולא באנו כי אם לתרץ מנהג העולם שמקילין בזה בשופי, שהכל הוא עפ"י הלכה (עכ"פ בהפרידזשידער'ס המצויים בזמינינו), ובזכות שמירת שב"ק נזכה לנחלה בלי מצרים ולבנין בית המקדש בתפארתו במהרה בימינו אמן.

מנתק את המקרר מעלעקטערי"ק (לערך 15 מינוט) ואז פותח הדלת ליקח המאכלים ומכניס אויר חם להמקרר נמצא דהוא גורם להבעיר הקאמפרעסער אחר שיחזור ויחבר המקרר לעלעקטערי"ק, דאם לא היה פתחו בנתיים לא היה הקאמפרעסער מבעיר, דאין הקאמפרעסער מבעיר מטעם שחיברו לעלעקטערי"ק אלא כשצריך הטעמפיטשע"ר לכך, ואינו דומה להשבת זייגע"ר דכתב המנחת יצחק (בח"ב סי' ט"ז) דהתם היה המקרר מנותק מעלעקטערי"ק למשך זמן הסעודה ובזמן ארוך כזה אפי"א אם לא היה פתחו בנתיים צריך להקאמפרעסער לחזור הקרירות כדבעי נמצא דהוא לא גרם כלום, משא"כ בסמאר"ט קאנטראלע"ר דמנתק לזמן קצת ודוק בזה.

ס) דבזה בודאי אין כאן חשש דלא פעל כלום כי אם להמשיך חיבור חוטי עלעקטערי"ק, וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' ט"ז) ובכונת הלב (סי' י"ט) ובויען יוסף (סי' ק"ה) ועוד.

סא) וכ"כ בשו"ת מגדלות מרקחים (סי' ל"ב) וז"ל: עכ"פ מכל הלין טעמי נראה לי דאין איסור להשתמש בשב"ק בהפרייע"ר, ומ"מ נ"ל דנכון לפתחו ולסגרו ברגלו כדי שיתוסף עוד צד היתר דהו"ל כלאחר יד עכ"ל.

פירות הנושרים הנוגע לדינא

מקרה המתנהל ע"י מעניא"ל טערמעסטא"ט

(א) להבעיר הקאמפרעסער - הוא איסור דרבנן משום מוליד, ובהמאטא"ר ליכא ניצוצות, ורק בהרילע"י איכא ניצוץ קטן דלא ניחא ליה וגם הוה מקלקל, ולכל היותר הוה איסור דרבנן, וכן לגבי הגע"ז-פריהא"ן יש לדון משום מוליד, ואולי גם משום בישול דרבנן, וכשפותח המקרר עפ"י הרוב הוה רק גרמא דאינו מכוין להדיא לכך דמותר, כיון "שאינו מצוי שיכוין לכך", ואפי' על הצד שיפעילו תיכף, הוה ספק פס"ד בדרבנן שא"א לברורי, ומותר, ונוסף לזה דאין זה ספק השקול, אלא מיעוט, ואפשר דבמיעוט כו"ע מודים דמותר, ונוסף לזה אולי יש לדונו ככח כחו דאפי' דנעשית תיכף מ"מ לכמה פוסקים דינו כגרמא דמותר באינו מכוין להדיא.

(ב) להבעיר הדיפראסטע"ר (בהפריזע"ר) - איכא איסור תורה משום מבעיר, מ"מ במציאות א"א להיעשות ע"י פעולת ידיו, והוה רק גרמא דאינו מכוין דמותר, ועוד נוסף דאפי' נאמר דאפשר שיפעילו תיכף, מ"מ לא ניחא ליה עכשיו בזה, כיון שיצטרפו חמימות הבית עם חמימות הדיפראסטער ואפשר שיתקלקלו המאכלים, והוה ספק פס"ד בדרבנן ומותר.

(ג) הדעמפע"ר - אין לו שום שייכות לעלעקטערי"ק.

(ד) הבאל"ב - צריכין לכבותו קודם שבת

מקרה המתנהל ע"י קאמפיוטער טערמעסטא"ט

(א) מוליד בהקאמפיוטע"ר - דלכאו' הקאמפיוטע"ר נתפעל בפס"ר ע"י פתיחתו, אבל באמת ברוב מקררים ליכא מוליד, דגם בלי

פתיחתו עובד הקאמפיוטע"ר ומחשב שאר דברים, ואפי' באותן קאמפיוטער"ס דאיכא איזה הוספת כח כשפותחו, מ"מ להרבה פוסקים מותר פס"ר במוליד, ואפי' להאוסרים מ"מ מותר כאן דהוה רק הוספה במוליד דמותר לכו"ע, ועוד יש להוסיף דהוה ספק פס"ר בדרבנן אם בקאמפיוטע"ר שלו איכא הוספה, ומשו"ה מותר.

(ב) רשימות בהקאמפיוטע"ר - יש לדון בו משום רושם, מ"מ הוה דבר שאינו מתקיים ואינו מכוין לכך, ויש להתירו, ובעיקר י"ל דרשימה שאינו ניכר לעיני בני"א אין בו שם כותב כלל.

(ג) הקאמפרעסע"ר - נשתנה לטיבותא, דכיון שהקאמפיוטע"ר מנהלו, כמעט א"א להפעילו ע"י פתיחתו, ואינו נידון כספק פס"ר, והוה רק גרמא באינו מכוין דמותר.

(ד) עוד לטיבותא בהמקררים הפועלין ע"י אינווערטע"ר, דבזה ליכא שום חשש לגבי הקאמפרעסע"ר, דהקאמפרעסע"ר פועל בכל זמן בלי הפסק, ואיכא רק הוספת מוליד במין אחד באינו מכוין דמותר, ועכשיו איכא מהרבה פירמע"ס באופן זה, ויתרבה בהמשך הזמן.

(ה) הדיפראסטע"ר - ג"כ נשתנה לטיבותא, דהקאמפיוטע"ר אינו מבעירו תיכף, דמקודם צריך לקררו בקור גדול שלא יהי' שום חמימות, וגם צריך מקודם לכבות כל שאר חלקי המקרר, לכן הוה רק גרמא באינו מכוין ומותר.

(ו) הדעמפע"ר - פועל ע"י רילע"י שאין בו ניצוץ, ואיכא רק משום מוליד, ומותר משום דהוה גרמא באינו מכוין.

(ז) סגירת דלת הפריזע"ר, - מותר ואין בו שום חשש אע"פ שעושה קול, דאינו פועל ע"י עלעקטערי"ק.

(ח) באל"ב - דיספלע"י - פע"ן - צריכין לכבותו קודם שבת.

(ט) ליקח מים קרים שעל פתח המקרר - אסור דפועל ע"י עלעקטעריק.

(י) אייז מעיקע"ר - צריכין לכבותו קודם שבת ואז מותר ליקח איי"ז בשבת.

• חלק ד' •

חלק הציורים

קאמפיוטער טערמעסטא"ט פרידזשידער

פרענט"ש דא"ר
French door

מי"ט איי"ז מעיקער

סיי"ד ביי"י סי"ד פרידזשידער
Side by side

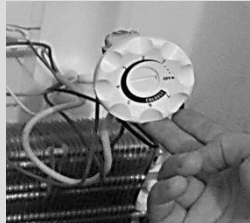

הקאמפיוטער טערמעסטא"ט
פרידזשידער תלוי (עפ"ר) בזה אם מדליקין אותו
ע"י דיזשיטע"ל באטענ"ס

מעניא"ל טערמעסטא"ט פרידזשידע"ר

המעניא"ל
טערמעסטא"ט
פרידזשידע"ר (עפ"ר) תלוי
בזה אם מדליקין אותו
ע"י סיבב הכפתור

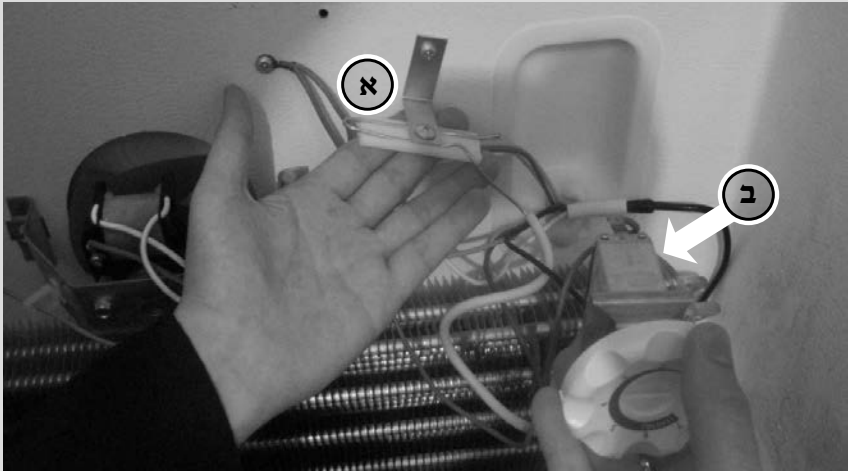

אינווערטע"ר (קאמפרעסע"ר)

שינוי לטובה נעשה
לאחרונה במקרים
של קאמפיוטע"ר
טערמעסטא"ט בכמה
פירמע"ס דפועלין ע"י
אינווערטע"ר, והיינו דאין
הקאמפרעסע"ר שובת
בשום פעם (חוץ כשהדיפראסטע"ר
בוטל), אלא דכשהמקרר הגיע
למדריגת הקרירות כדבעי
אז נחה קצת הקאמפרעסער
ועובד במדרגה קטנה,
וכשנתחמם המקרר ניתוסף
כוחו ופועל כהרגילו.

(א) קאמפרעסע"ר
(ב) אינווערטע"ר

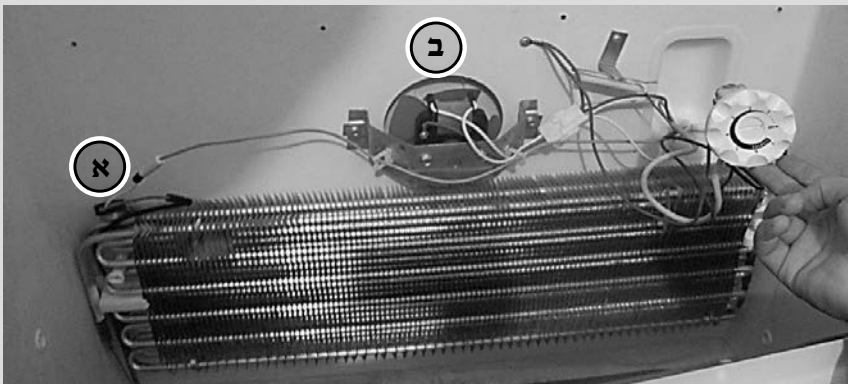

מעביא"ל טערמעסטא"ט פרידזשידער

הטערמיסטא"ט הרי הוא כמו דראג"ט של מתכת, ובתוכו מונח מין גע"ז הנתפעל מכל שינוי טעמפיטשער, וטבעו דכשנתחמם מתחיל הגע"ז לרוץ (מכח התסיסה) בתוך המתכת, וע"י ריצתו מגיע לדחוף החוט המכניס הזרם העלעקטער"י ומחברו לחוט השני המבעיר הקאמפרעסער, ועי"ז פועל הקאמפרעסער עד שהמתכת נתקרר ונח כח (הסיסה) הגע"ז, ומושך את עצמו לאחור וחוטי העלעקטער"י ק מנותקין ושובת הקאמפרעסער.

(א) הטערמיסטא"ט (דראג"ט של מתכת).

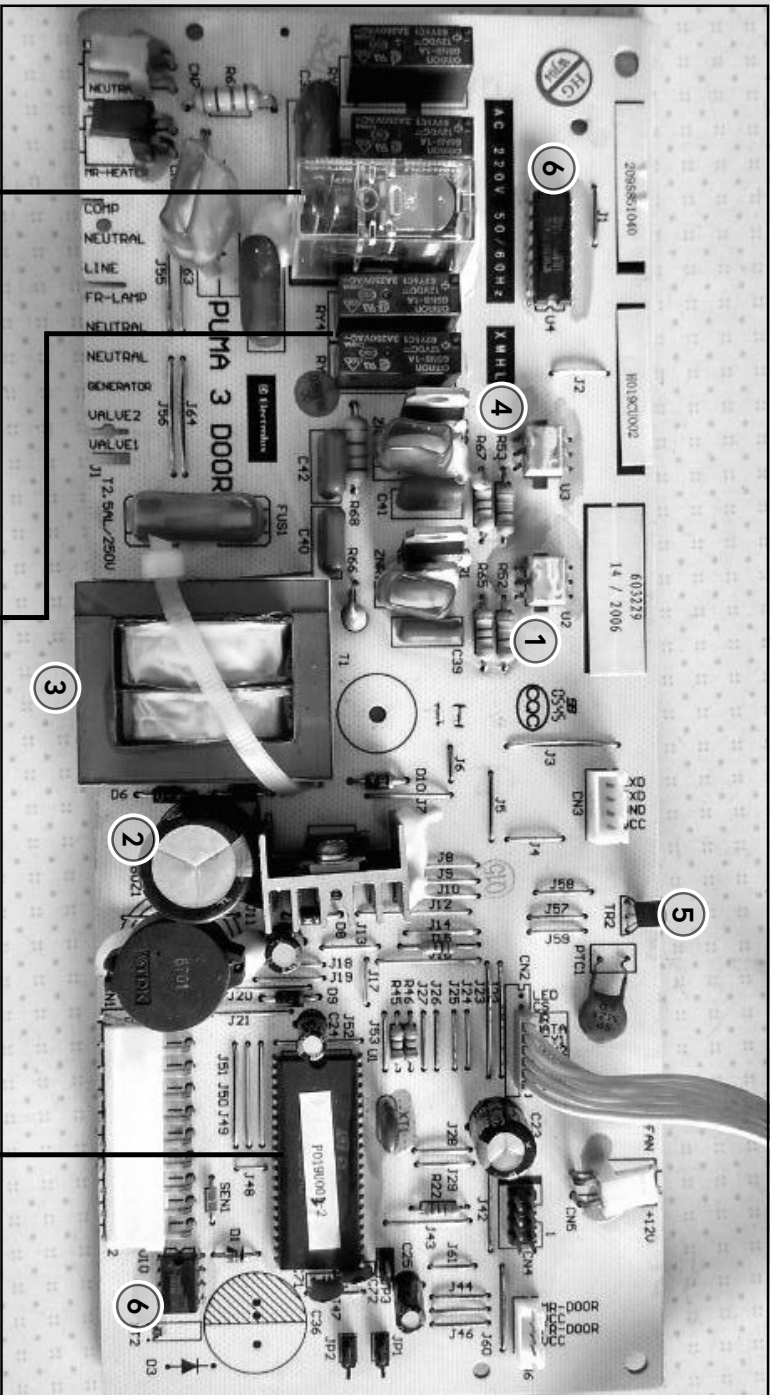
(ב) בתוך הקעסט"ל הלזה נעשו חיבור חוטי עלעקטער"י ק מכח הטערמיסטא"ט.

כשהמאטאר מתחיל להכות על הפריהא"ן (שבתוך הקאמפרעסער טאג"ק, ע"י ציור למטה) מקודם נתחמם שם לרתיחת גדול, ואח"כ נופל מרתיחתו ונתהפך לקור גדול, ואח"כ מקלחין בצינורות ארוכין ומקררים את כל הבא לידם, ואויר של המקרר עוברין בין אותן הצינורות ע"י פע"ן, ומתקררין וחוזרין למקרר וכן חוזר חלילה.

(א) הצינורות של הקאמפרעסער שבתוכו מקלחין הפריהא"ן (נע"ז) המקרר את כל הבא סמוך להם.
(ב) הפע"ן המושך אוויר לבין הצינורות

ציור של העלעקטער אנ"ק באר"ד - (circuit board) שדוא
 במקור המתנהל ע"י קאמפיוטער טעמעסטא"ט

מעקעניק"ל רילע"י

שמדלליק את
תקאמפרסער"ר ע"י
שמחבר שני חוטי
עלעקטערייק

סאלע"ט סטעיט רילע"י

הסאלע"ט
רילע"י מדליק שאר
חלקי המקרר

הקאמפוטע"ר

ששם מתקבצים כל החשבונות
ומצבין של המקרר, ורק לפי דעתו
והסכמתו נדלקין תקאמפרסער"ר
והדיפרסטער"ר, ע"י ששולח
סיגנאל"ל להרילע"י

העלעקטראג"ס. ואח"כ אינא הרילע"י שהוא כמו סוויטי"ש

המדלליק את הקאמפרסע"ר (המוליד האויר הקר), ויש בו מיני
רילע"י הא' מעקעניק"ל רילע"י (mechanical-relay), והב'
סאלע"ט סטעיט רילע"י (solid-state).

וגם יש טיימע"ר (timer) (5),

וקאונטער"ס (counters) (6), המחשבין כמה זכרים (כמבאר בפנים),
וכל הג'ל מתנהל ע"י קאמפוטע"ר (micro-processor-computer),
ששם מתקבצין כל החשבונות ומצבין של המקרר, ורק לפי
דעתו והסכמתו נדלקין הקאמפרסע"ר והדיפרסטער"ר, ע"י
ששולח סיגנאל"ל להרילע"י.

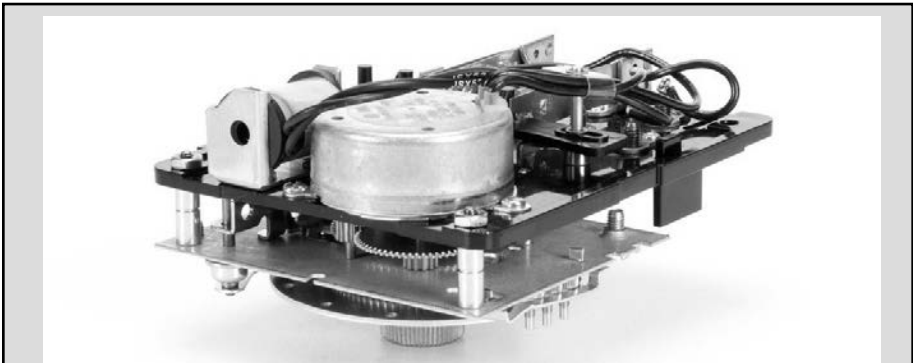
בתוך המקרר אינא סענסער"ר (sensor) המרגיש הטעמפעטיטע"ר

הנקראת טערמיסטע"ר (thermistor), והלעקטערזאג"ס הולכין
אל רעסיטע"ר (resistor) (1),

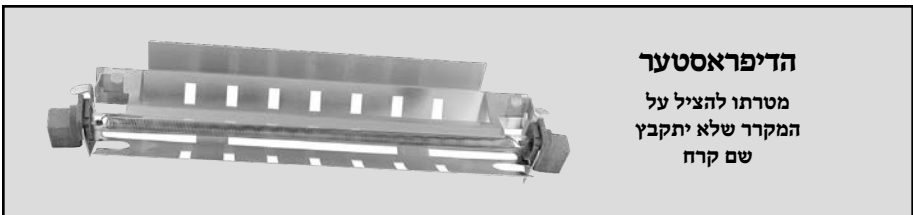
המעכבין הלעקטערזאג"ס הזתרים, וגם אינא כלי המקבל
הלעקטערזאג"ס (כיוון טאג"ק) הנקראת קעפעטיטא"ר
(capacitor) (2),

והעלעקטורזאג"ס הולכין לטרענספארמער"ר (inductor) (3),
ולדיא"ר (diode), ולטרענסיסטע"ר (transistor) (4),

והז'ג"כ שערזין כמה עלעקטורזאג"ס צוריקין עכשיל, ומולכין
הלעקטע"ר לחוד צד (ולא הולך ושוב כהדלגין) וכונין כח

כשהקאמפרעסע"ר
פועל מסבב הוויגע"ר
ואחר כמה שעות
מבעיר (הוויגע"ר)
הדיפראסטע"ר

התודה וברכה

בעמדינו בסיום הקונטרס חובה עלינו להודות ולהכיר טובה לכל אלו שסייעו לביורור נושא המסובכת הלז, כולם אנשי שם, בעלי בתים חשובים אשר הקדישו שעות רבות מזמן עבודתם, כדי שיתברר הענין על מכוננו, ורק הודות לעזרתם זכינו לביורור הלכתא הדין.

הלא המה

מו"ה ישראל בנציון ווערצבערגער הי"ו

ומו"ה זעליג גריין הי"ו

מהפירמע S&W Appliance

שסייעו לנו להתקשר עם המומחים הגדולים
והפראגרעמער'ס של הפירמע המפורסמת GE

וכן יבורך גבר

מו"ה אברהם יצחק גאלדבערגער הי"ו

מעיר קרית יואל, בעל הפירמע של Goldberger Appliances Repair

GOLDBERGER
APPLIANCES

ומומחה גדול בכל חלקי המקרר עם כל פרטי,

אשר הקדיש מזמנו היקר להסביר כל
חלק וחלק בטוב טעם ודעת

כמו"כ יתברכו אלו המומחים בתחום זו אשר סייעו בהסברת הדברים שיוכלו להבין עומק המציאות העניינים ואופן פעולתם ובפרט בעניני הקאמפיוטער של הפרידוזשעדער וכל המסתעף,

הלא המה

מו"ה **חיים רפאל פערעניץ** הי"ו

מומחה גדול בעיני טעכנעלאג"ע

ידיד נפשי מו"ה **פנחס אברהם יהושע** (ב"ר חיים) פריינד הי"ו

ש"ב מו"ה **חיים מענדעלאוויטש** הי"ו

מומחה גדול בעיני מקוואות

מו"ה **שמשון** ב"ר נחום **שווארץ** הי"ו

מעיר קרית יואל, בעל **Appliance repair**

מו"ה **הלל בראדי** הי"ו

ושותפו מו"ה **דוד יצחק מעהרינג** הי"ו

מעיר מאנסי בעלי פירמע **Tops repair**

מו"ה **יואל** ב"ר יעקב דוב **לעווי** הי"ו

מעיר וויליאמסבורג בעל **Reliable Appliance Service**

אשר הקדישו מזמנם היקר להסביר בטוב כל חלקי הפרידוזשעדער וחלקיה המרובים.

זכות לימוד התורה ובירור הלכה וזכות שמירת שבת כהלכתו יגן עליהם בשפע רב וכל טוב

הכו"ח בברכה

הק' שבת קאהן